

LIBRARY

JORAI

5TH GRADE SCIENCE TEXT

JORAI

Jorai language

(JORAI)

KO CODAI KAO HRAM KHOA-HOC

372.959
Jra 8

CRAN KO CODAI
Phần Học Sinh

PUBLICATIONS

Kào Hẳm KHOA-HOC

Em Tìm-Hiểu Khoa-Học Cho Các Sắc-Tộc

ANH SA
LỚP MỘ

KONÔNG PÔTÔ PÔJUAT PÔPÔLAR

Trung-Tâm Học-Liệu
Bộ Giáo-Dục Xuất Bản
1971

tại nhà In QUỐC - THÁI

CRAN KƠ CỒAI

Phân Học-sinh (tiếng Jơrai)
Tỉnh: Pleiku, Phú Bôn

KÂO HRĂM

KHOA - HỌC

Em Tìm-Hiểu Khoa-Học Cho Các Sắc-Tộc

First grade student's Science text

ANH SA

LỚP MỘT

KÔNGÔNG PỜTÔ PỜJUẬT PỜPỜLAR

Trung-Tâm Học-Liệu
Bộ Giáo-Dục Xuất-Bản

Ấn hành 10,000 cuốn

Saigon, 1971

MFU 95074

Ấn-hành trong khuôn-khổ chương-trình
hợp-tác giữa

Bộ Giáo-Dục
Bộ Phát-Triển Sắc-Tộc
Viện Chuyên-Khảo Ngữ-Học
Cơ-Quan Phát-Triển Quốc-Tế Hoa-Kỳ
tại Việt-Nam

LỜI TỰA

Cuốn sách này đã soạn dựa theo cách trình bày và nội-dung của cuốn Khoa-Học bằng tiếng Việt do Bộ Giáo-Dục xuất-bản.

Một vài sửa đổi nhỏ đã được thực-hiện trong các bài học để những tài-liệu được thích-hợp với văn-hóa của các sắc dân thiểu số.

Khi soạn cuốn sách này chúng tôi giả định rằng các học sinh đã biết đọc và viết tiếng mẹ đẻ.

Mặc dầu học sinh không bị bắt buộc phải đọc tiếng Việt trong cuốn Khoa-Học lớp một, chúng tôi đã viết các bài học bằng hai thứ tiếng, để giáo viên có thể đọc các bài tiếng Việt cho học sinh nghe. Bằng cách này, học sinh sẽ được thực hành thêm về chữ Việt đang học trong lớp nói Việt ngữ.

VÀI LỜI NÓI ĐẦU

Những sách giáo khoa song ngữ ở bậc tiểu học được soạn thảo trong chương trình của Bộ Giáo-Dục dành riêng cho các trường Sắc tộc.

Mục đích của những sách này là để bổ túc việc dạy tiếng sắc tộc ở lớp Võ Lòng, đồng thời để chuyển sang việc học quốc ngữ tại các lớp trên ở bậc tiểu học. Những sách này còn giúp ích cho học sinh học hỏi một cách hiệu quả hơn.

Đề tài trong sách được dịch theo đề tài trong chương trình tiếng Việt, nhưng những hình vẽ đã được vẽ lại và những bài giảng cũng được thay đổi để phù-hợp với phong tục tập quán của đồng bào Sắc tộc.

Ở lớp Một (lớp Năm cũ) học sinh sẽ đọc bài bằng tiếng mẹ đẻ rồi giáo viên sẽ đọc bằng tiếng Việt cho chúng nghe. Ở lớp Hai, học sinh sẽ bắt đầu tập đọc bằng tiếng Việt rồi dần dần chúng có thể đọc những bài ấy một mình.

Trương Văn Đức

Giám-Độc Nha Tiểu-Học
và GDCĐ

D L Ǻ N G P Ǫ K

KLAH-HODRǺ I

Mónuih Hǻng Mǻnǻng Mǻnuǻ Hǻdip
Yua Hǻgǻt Lǻ?

1.	Huǻ hǻmǻo pran tañ prǻng	14
2.	Khul hlǻ ǻt kiǻng bǻng mǻn	16
3.	Mónuih ta mǻnum ia	20
4.	Khul hlǻ ǻt kiǻng mǻnum ia mǻn	22
5.	Khul hlǻ amǻng ngǻ (kǻdlǻng) kǻyǻo	24
6.	Mónuih dǻ bǻi ngǻ (kǻdlǻng) rong lǻn	26
7.	Mónuih dǻ amǻng sang	28
8.	Khul hlǻ dǻ bǻi ngǻ (kǻdlǻng) rong lǻn	30
9.	Khul mǻnǻng dǻ pǻ gǻyǻ lǻn	32
10.	Khul mǻnǻng dǻ pǻ gǻyǻ ia	34
11.	Tǻlǻi hrǻm glǻi	36

KLAH-HODRǺ II

Kǻyǻo Hǻdip Yua Hǻgǻt Lǻ?

12.	Kǻyǻo kiǻng kǻ lǻn yǻm	40
13.	Kǻyǻo kiǻng kǻ lǻn yǻm (duai tui)	42
14.	Kǻyǻo kiǻng kǻ hǻmǻo bǻngac mǻn	44
15.	Asar kiǻng kǻ ia mǻn	46
16.	Kǻyǻo kiǻng kǻ ia mǻn	48
17.	Tǻlǻi hrǻm glǻi	50

KLAH-HODRǺ III

Ia Hǻng Abih Tǻlǻi Mǻnǻng Khang

18.	Baũ hra (sik) lik amǻng ia	54
19.	Lu mǻta mǻnǻng khang thǻo lik amǻng ia	56
20.	Lu mǻta mǻnǻng khang bu thǻo lik amǻng ia ôh	58
21.	Tǻlǻi hrǻm glǻi	60

KLAH-HODRǺ IV

Adai

22.	Yang hrǻi	64
23.	Hyuh hlǻr yang hrǻi	66
24.	Boh bǻngac yang hrǻi	70
25.	Yang hrǻi pǻ tǻkai adai	74
26.	Yang hrǻi blǻ, lǻ	76
27.	Yang hrǻi dǻng	78
28.	Rong lǻn ta dǻ prǻng biǻ mǻ	80
29.	Rong lǻn ñu wil	82
30.	Yang blan	84
31.	Blan bǻrmi	86
32.	Blan bah, b'lan cǻbǻng (mǻngun)	88
33.	Pǻtǻ rup ñu wil	90
34.	Pǻtǻ rǻdǻh	92
35.	Hyuh dǻ dum dar ta	94
36.	Ia sǻr amǻng hyuh	96
37.	Hiang hǻng gǻnam	98
38.	Hiang kǻ, gǻnam jǻ	100
39.	Hǻjan	102
40.	Tǻlǻi hrǻm glǻi	104

KLAH-HODRĂ V

Bôyan

41.	Bôyan pơ-iã	108
42.	Bôyan pơ-iã (duai tui)	110
43.	Bôyan hơjan	114
44.	Bôyan hơjan (duai tui)	116
45.	Bôyan bơnga	118
46.	Bôyan bơnga (duai tui)	120
47.	Bôyan phang	122
48.	Bôyan phang (duai tui)	124
49.	Bôyan lă-rah	126
50.	Bôyan lă-rah (duai tui)	128
51.	Bôyan puih	130
52.	Bôyan puih (duai tui)	132
53.	Tơlơi hrăm glai	136

KLAH-HODRĂ VI

Hơi Mông

54.	Mông (jư)	142
55.	Boh mông	145
56.	Đồ mông	148
57.	Mông, khuk	152
58.	Lăng mông	156
59.	Lăng mông, khuk	160
60.	Kơtar mông	164
61.	Pỗk lơ	168
62.	Hia blan	172
63.	Lăng lơ	177
64.	Tơlơi hrăm glai	180

M U C - L U C

CHƯƠNG I

Người và Vật Cần Gì Để Sống?

	Trang
1. Ăn khỏe chóng lớn	14
2. Loài vật cần ăn	16
3. Người ta uống nước	20
4. Loài vật cần uống	22
5. Loài vật ở trên cây	24
6. Người ở trên mặt đất	26
7. Người ở trong nhà	28
8. Loài vật ở trên mặt đất	30
9. Loài vật ở dưới đất	32
10. Loài vật ở dưới nước	34
11. Bài ôn	36

CHƯƠNG II

Cây Cần Gì Để Sống?

12. Cây cần đất màu	40
13. Cây cần đất màu (tiếp theo)	42
14. Cây cần ánh sáng	44
15. Hạt cần nước	46
16. Cây cần nước	48
17. Bài ôn	50

CHƯƠNG III
Nước và Các Chất Đặc

18.	Đường tan trong nước	54
19.	Nhiều chất tan trong nước	56
20.	Nhiều chất không tan trong nước	58
21.	Bài ôn	60

CHƯƠNG IV
Trời

22.	Mặt trời	64
23.	Khí nóng mặt trời	66
24.	Ánh sáng mặt trời	70
25.	Mặt trời ở chân trời	74
26.	Mặt trời mọc lặn	76
27.	Mặt trời buổi trưa	78
28.	Trái đất ta ở rất lớn	80
29.	Trái đất hình tròn	82
30.	Mặt trăng	84
31.	Trăng rằm	86
32.	Trăng khuyết, trăng lưỡi liềm	88
33.	Sao hình tròn	90
34.	Sao sáng	92
35.	Không khí ở chung quanh ta	94
36.	Nước lẫn vào không khí	96
37.	Mây	98
38.	Mây trắng, mây đen	100
39.	Mưa	102
40.	Bài ôn	104

CHƯƠNG V
Mùa

41.	Mùa nắng	108
42.	Mùa nắng (tiếp theo)	110
43.	Mùa mưa	114
44.	Mùa mưa (tiếp theo)	116
45.	Mùa xuân	118
46.	Mùa xuân (tiếp theo)	120
47.	Mùa hạ	122
48.	Mùa hạ (tiếp theo)	124
49.	Mùa thu	126
50.	Mùa thu (tiếp theo)	128
51.	Mùa đông	130
52.	Mùa đông (tiếp theo)	132
53.	Bài ôn	137

CHƯƠNG VI
Thì Giờ

54.	Giờ	143
55.	Đồng-hồ	145
56.	Mặt đồng-hồ	149
57.	Giờ, phút	153
58.	Xem giờ	157
59.	Xem giờ, phút	161
60.	Lên dây đồng-hồ	164
61.	Bóc lịch	169
62.	Tờ lịch tháng	172
63.	Coi lịch	177
64.	Bài ôn	181

KLAH-HO'DRA I

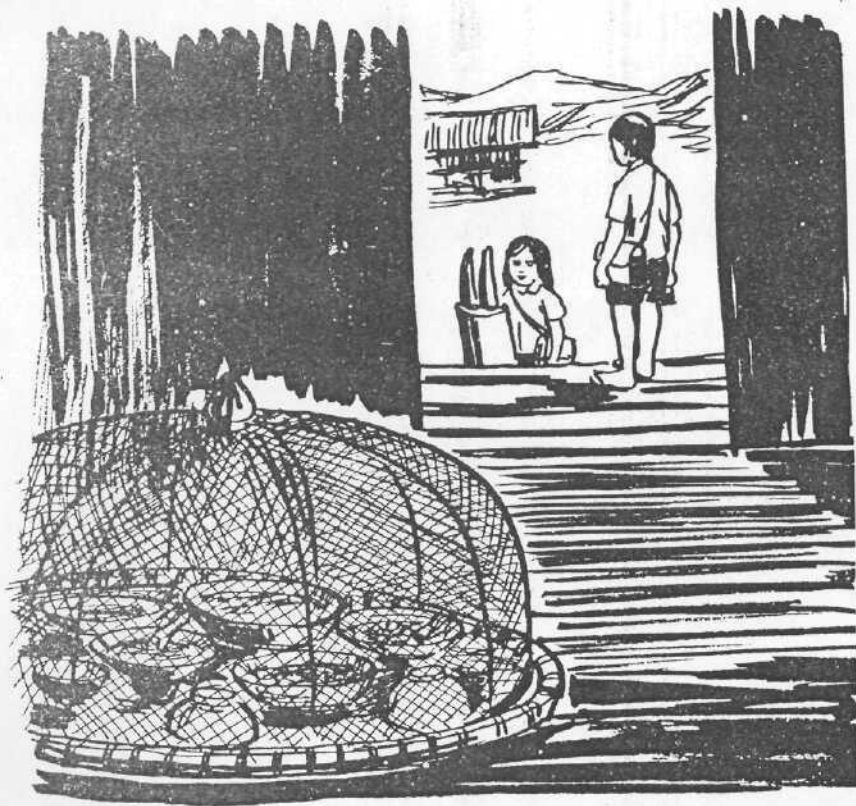
Chương I

MONU IH HANG MÓNỔNG MONUA HO'DIP

YUA HO'GẾT LỄ?

Người và vật cần gì để sống?

1. HUA HƠMÂO PRAN TAÑ PRÔNG

Ăn Khỏe Chóng Lớn

"Kào romon yoh."

"Em đói rồi."

Amĩ lai:

"Ană bởng huă kiăng tañ prông."

"Bing gih bởng thim boh croh hỏ!"

IH NGÀ, IH NGUI

Boh bời ih kiăng bởng lể?

Má bảo: "Con ăn cho chóng lớn."

"Các con ăn thêm trái cây."

Em Làm, Em Chơi

Em thích ăn những trái nào?

2. KHUL HLÔ AT KIANG BÔNG MỠN

Loài Vật Cần Ăn

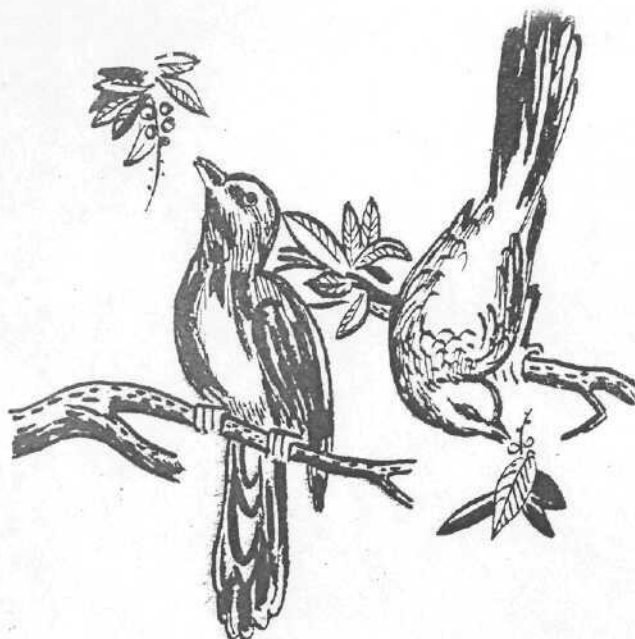
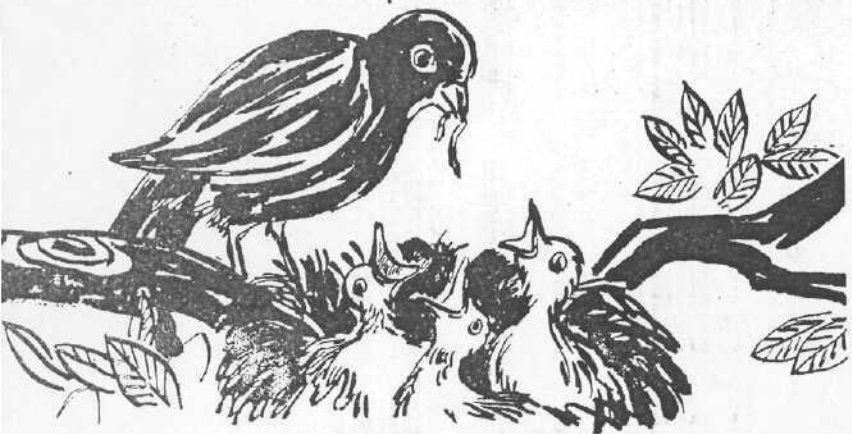

Đai asáo mem.

Chó con bú.

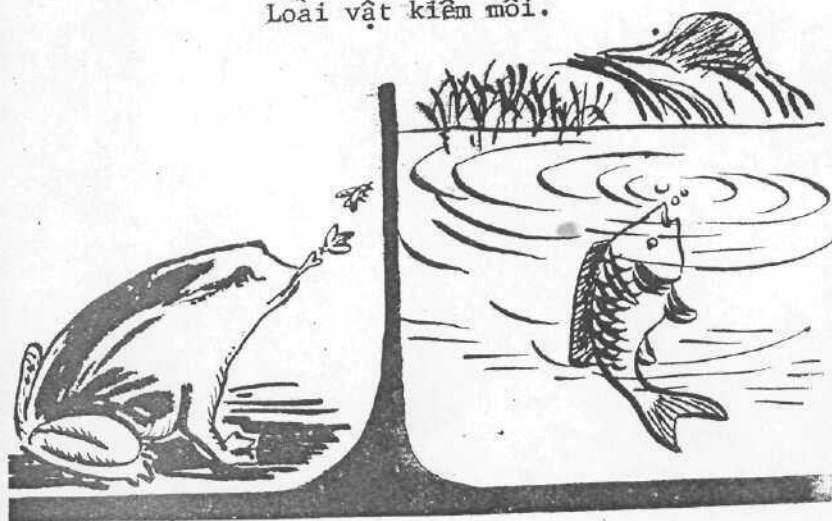
Ana cỉm pọcem anã goñu.

Chim mẹ mớim cho con.

Khul hlô sem monõng bõng.

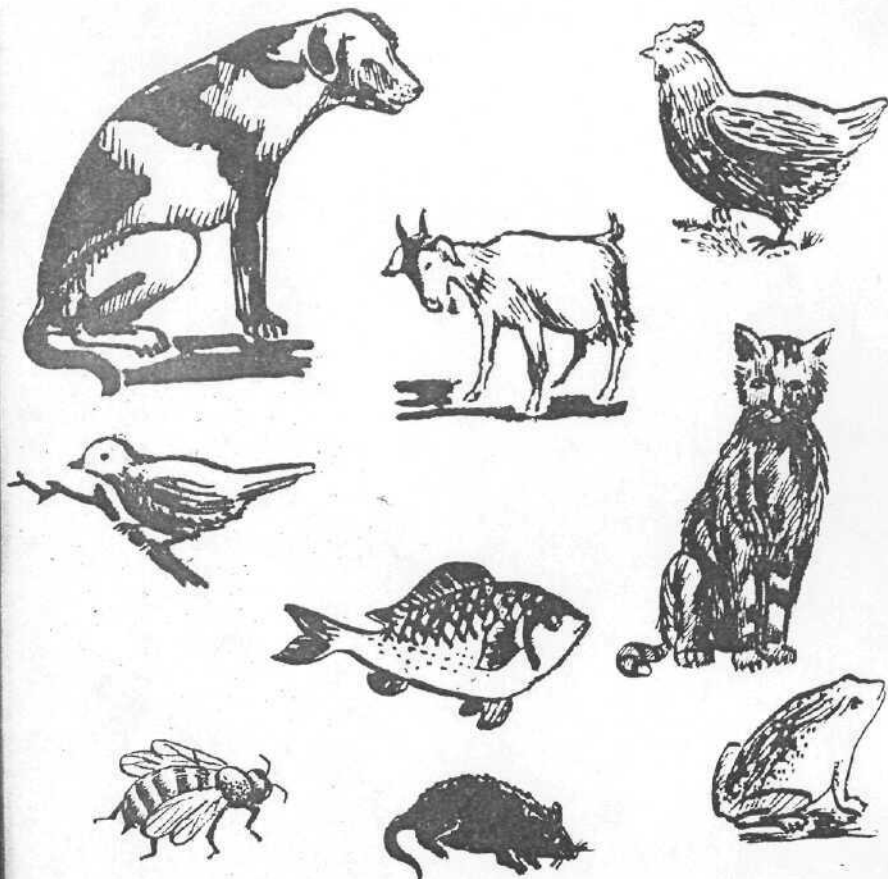
Loài vật kiếm mồi.

Ami H'Mi ngã hợget lể?

Má Mỹ đang làm gì?

IH NGA, IH NGUI

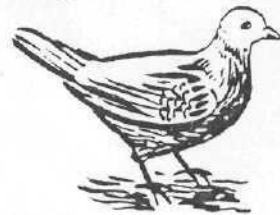
Mơnuih rông ðing hlo hợget lể?

Þing hlo hợget sem mã mớng ðớng pố lể?

Em Làm, Em Chơi

Người nuôi những con nào?

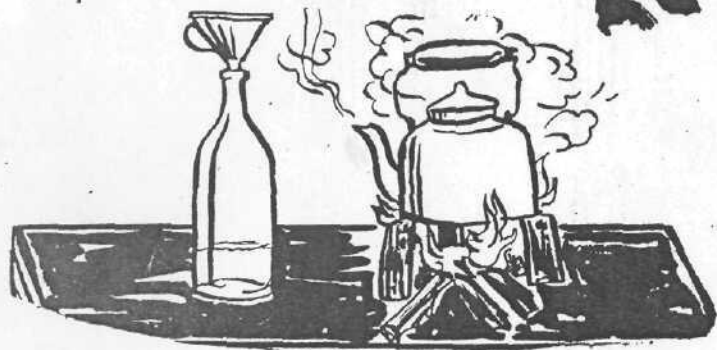
Những con nào kiếm mồi lấy?

3. MŌNUIH TA MŌÑUM IA

Người Ta Uống Nước

Tơdah mōhao ia ta mōñum ia.

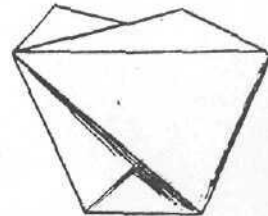
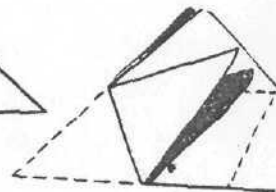
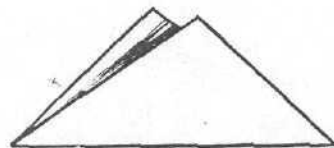
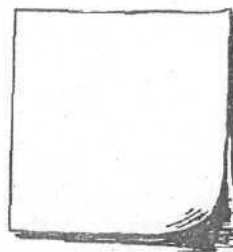
H'Mi mōñum ia hōkar, hōtuk kōdok.

Khi khát, ta uống nước.
Mỹ uống nước lọc đun sôi.

Arăng glāk mōñum ia hōgēt lē?

Người ta đang uống nước gì?

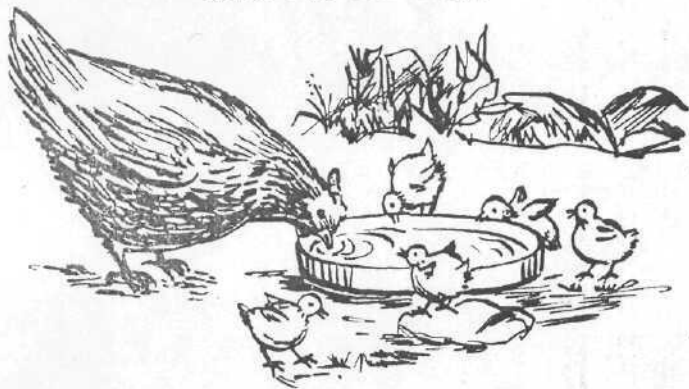
IH NGX, IH NGUI

Tui rup tuang, mã hla mō-ar cōkut
kōcok mōñum ia.

Em Làm, Em Chơi
Theo hình vẽ, lấy giấy
gấp cái ly để uống nước.

4. KHUL HLÔ AT KIANG MÕÑUM IA MÕÑ

Loài Vật Cần Uống

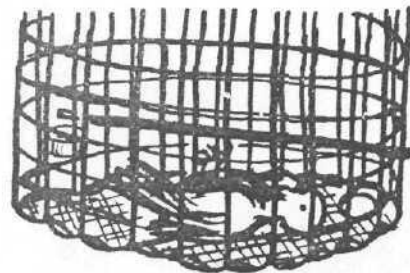
Đai monũ glăk ngă hơgết lể?

Gà con đang làm gì?

Kơbao romô glăk mỗñum pơpă lể?

Trâu bò đang uống nước ở đâu?

Cỉm djai yua kơ ưu homáo ia mỗñum ôh.

Chim chết vì không có nước uống.

IH NGĂ, IH NGUI

Hơdor bơoi cỉm mỗñum ia rĩm hơoi.

Em Làm, Em Chơi
Nhớ cho chim uống nước mỗi ngày.

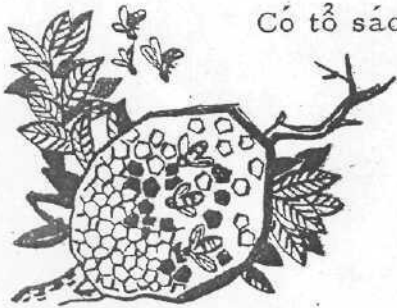
5. KHUL HLÔ AMĂNG NGÕ (KODLÔNG) KOYÂO

Loài Vật Ở Trên Cây

Homáo hruh crac ngõ (kodlông) koyáo.

Có tổ sáo trên cây.

Sing honi.

Tổ ong.

Hruh hlăt
Tổ sâu.

Hruh hơdom.

Ổ kiến.

Homáo hlăt amăng awan koyáo.

Có sâu ở trong thân cây.

IH NGA, IH NGUI

Kơjoh than homáo hruh

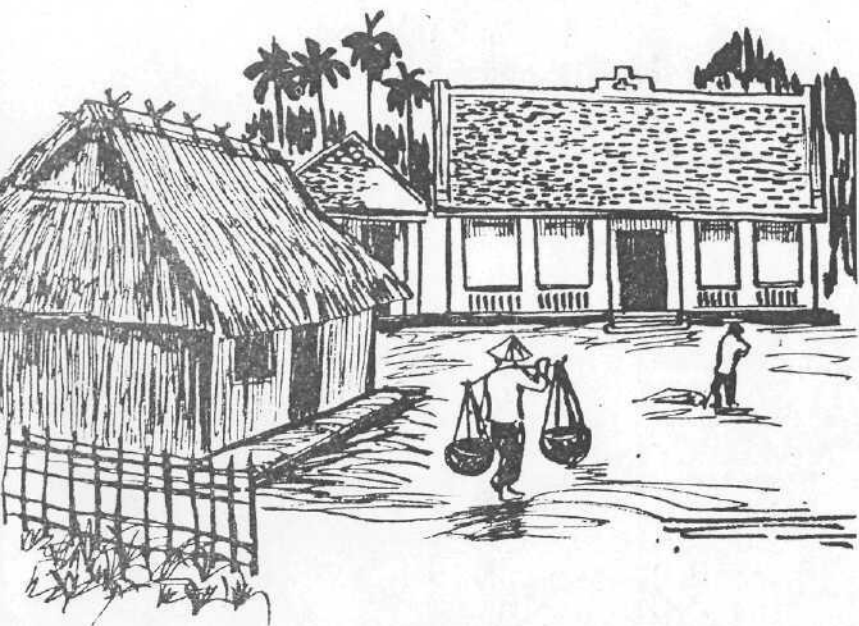
hlăt lai h anũn mã hlăt.

Hling romuã mũt amăng hlăt

bơri hơdom nao kễ hlăt.

Em Lâm, Em Chơi
Bút càn h có tổ sâu và bắt sâu.
Rỏ mỡ nước vào lỗ sâu để kiến đến bắt sâu.

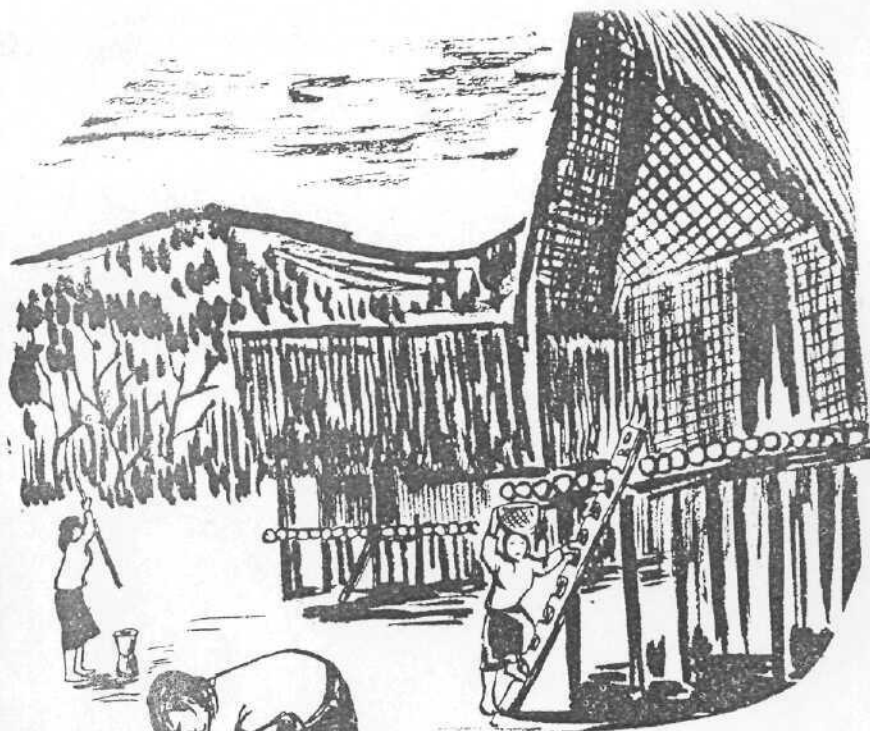

6. MŌNUIH DŌ BƠI NGŌ (KŌDLÔNG) RONG LŌN

Người Ở Trên Mặt Đất

MŌnuih ta pŏdŏng sang bŏi ngŏ rong lŏn.

Người ta cất nhà trên mặt đất.

Homŏo mŏnuih dŏ sang atur.

Có người ở nhà sàn.

IH NGŌ, IH NGUI

Tuang hăng pik bŏnga gru sang kŏ ih khăp.

Em Làm, Em Chơi
Vẽ và tô màu kiểu nhà mà em thích.

7. MŨI H DŨ AMĂNG SANG

Người Ở Trong Nhà

H'Mi hăng Lê bu homáo
pơsah ôh.

Lê lái:

Ông mứt nguì amăng sang.

bơì tlahi pơ-iă."

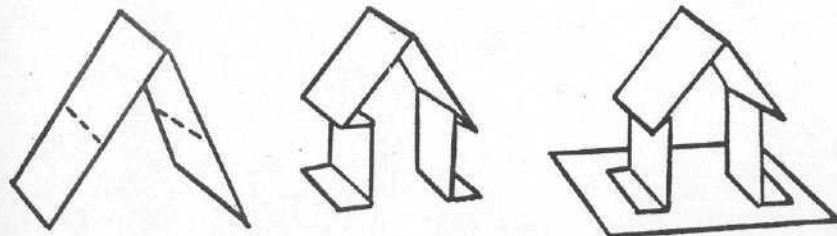
Mỹ và Lê không bị ướt.

Lê nói: "Em vào trong nhà chơi cho khỏi nắng."

Mlăm H'Mi hăng Lê pít amăng sang.

Ban đêm, Lê, Mỹ ngủ trong nhà.

IH NGĂ, IH NGUI

Tui rup còkut kòđuh hla mơ-ar ngă sang

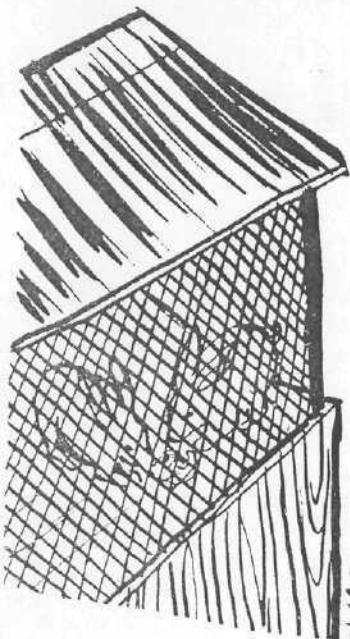
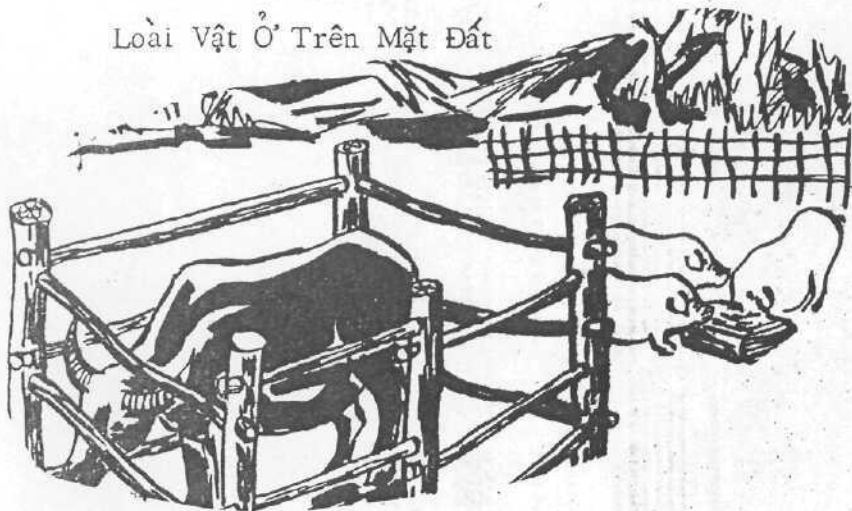
Em Làm, Em Chơi

moi kơ pupê.

Theo hình, gấp bìa làm nhà cho búp-bê.

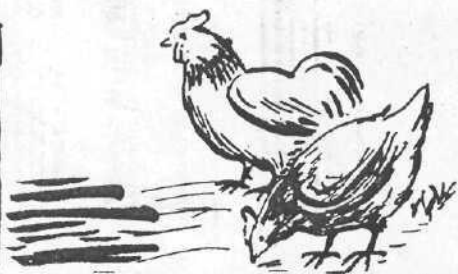
3. KHUL HLÔ DỜ BƠI NGÕ (KODLÔNG) RONG LỖN

Loài Vật Ở Trên Mặt Đất

Hlô mơnỡng hơgết ta

rông amăng sang lể?

Ta nuôi những con vật nào trong nhà?

Bip, sim, ngông dờ pơpã lể?

Vịt, ngan, ngỗng ở đâu?

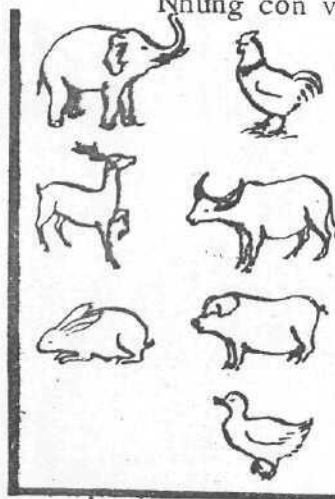

Bing hlô anai dờ amăng dlai.

Gõnũ dờ amăng tac (gah rongiáo).

Những con vật này ở trong rừng.

Chúng ở ngoài trời.

IH NGA, IH NGUI

Dlăng rup rắk:

- a) Bing hlô mơnỡng ta rông amăng war.
- b) Bing hlô mơnỡng ta rông samở hơdip amăng tac (gah rongiáo).
- c) Bing hlô mơnỡng hơdip amăng dlai.

Em Lâm, Em Chơi

Xem tranh, kể:

- a) những con vật mà ta nuôi trong chuồng.
- b) những con vật mà ta nuôi, nhưng sống ngoài trời.
- c) những con sống trong rừng.

9. KHUL MƠ NÔNG DỒ PƠ GƠ YŨ LỜN

Loài Vật Ở Dưới Đất

Tokuih.

Con rần.

Ala.

Con chuột.

Mơja.

Con chồn.

Bing khul hlo anai dồ amăng lờn.

Những con vật này ở dưới đất.

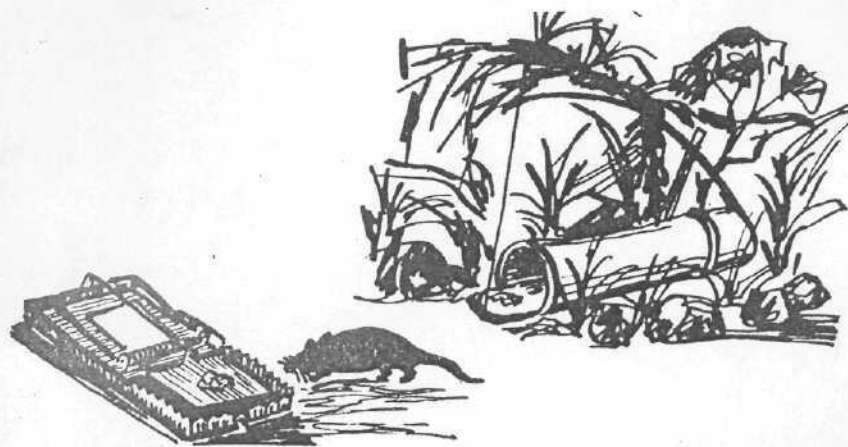
Rơ nang.

Con dĩa trắng.

Đai areng.

Con giun.

Mơnuih ta mã tokuih hluai tui 'nồ anai.

Người ta bắt chuột, theo cách này.

IH NGÀ, IH NGUI

Klời lờn amăng đàng mã rơ nang wah akan.

Em Làm, Em Chơi

Đào đất ở vườn bắt giun câu cá.

10. KHUL MƠNÔNG DỒ PƠ GỠYŨ IA

Loài Vật Ở Dưới Nước.

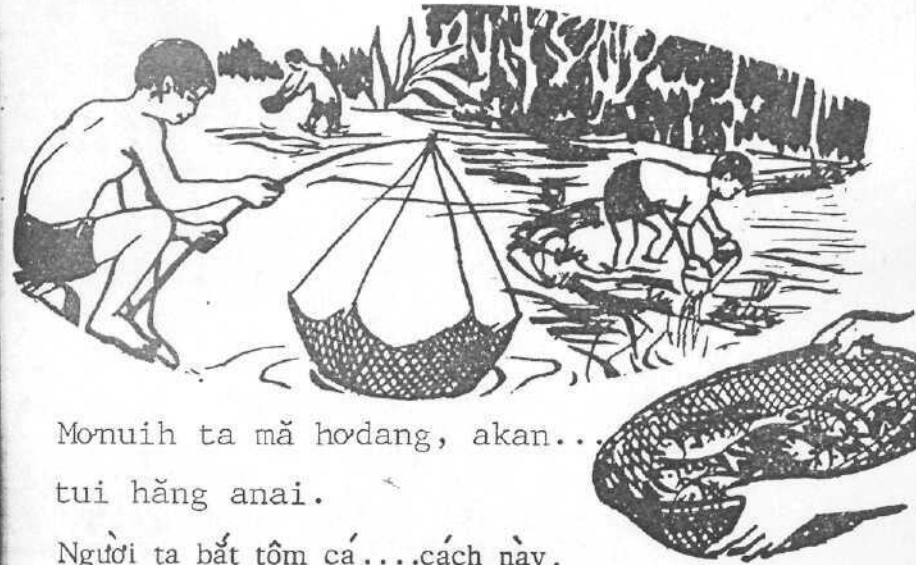
Akan hơdip goyũ ia.

Cá sống dưới nước.

Hơdang, areng, akan tơi dồ goyũ ia.

Tôm, cua, bạch tuộc, cá voi ở dưới nước.

Mơnuih ta mã hơdang, akan...

tui hăng anai.

Người ta bắt tôm cá....cách này.

Yua kơ hơgết hơdang, akan

djai lể?

Tại sao tôm cá bị chết?

IH NGÃ, IH NGUI

Tơdah sang ih hơmào wikan (plung-kan),

pơblich ia tui hăng rup tuang anai.

Em Làm, Em Chơi
Nếu nhà em có hồ cá,
thay nước theo hình vẽ.

11. TOLŌI HRAM GLĂĪ

Bài Ôn

Abih mōnuih glăk
ngă hōgēt lē?

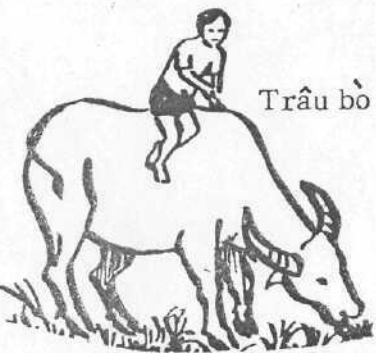
Mọi người đang làm gì?

Bing khul hlō glăk bōng hōgēt
amăng tōdron tac (har) lē?

Những con vật nào đang ăn
ngoài sân?

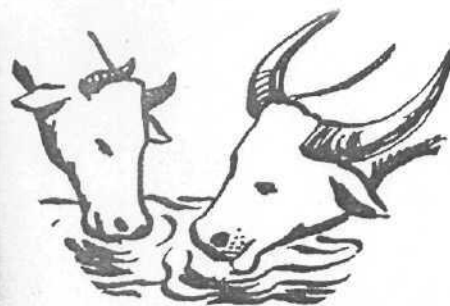
Kōbao, romō glăk bōng hōgēt lē?

Trâu bò đang ăn gì?

Hōbin ană mōnuih ta mōnum ia lē?

Khi nào người ta uống nước?

Kōbao, romō glăk
ngă hōgēt lē?

Trâu bò đang làm gì?

Bing thơ anŭn dō ngă hōgēt
lē?

Mấy người thợ đang làm gì?

Yua hōgēt mōnuih mōnam ta kiăng hĩ kō
sang?

Tại sao người ta cần làm nhà?

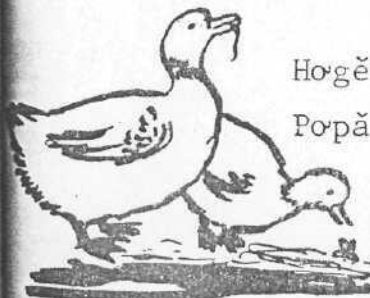

Hang ngō (kōdlōng) kōyáo
hōmáo hruh hōgēt lē?

Trên cây có tổ gì?

Mōnōng hōgēt luai amăng ia lē?

Con gì bơi dưới nước?

Hōgēt bip dō ngă lē?

Popă ronang dō lē?

Vịt đang làm gì? Giun ở đâu?

KOYÄO HODIP YUA HOGËT LË?

Cây Cần Gì Để Sống?

12. Koyáo KIANG K' LỒN YÔM

Cây Cần Đất Màu

H'Mi kuai cuah pla koyáo.

Mỹ bôc cát trồng cây

Lê mã lồn yôm pla koyáo.

Lê láy đất màu trồng cây.

Koyáo anai mótah môda hăng homáo bông.

Cây này xanh tốt và có bông.

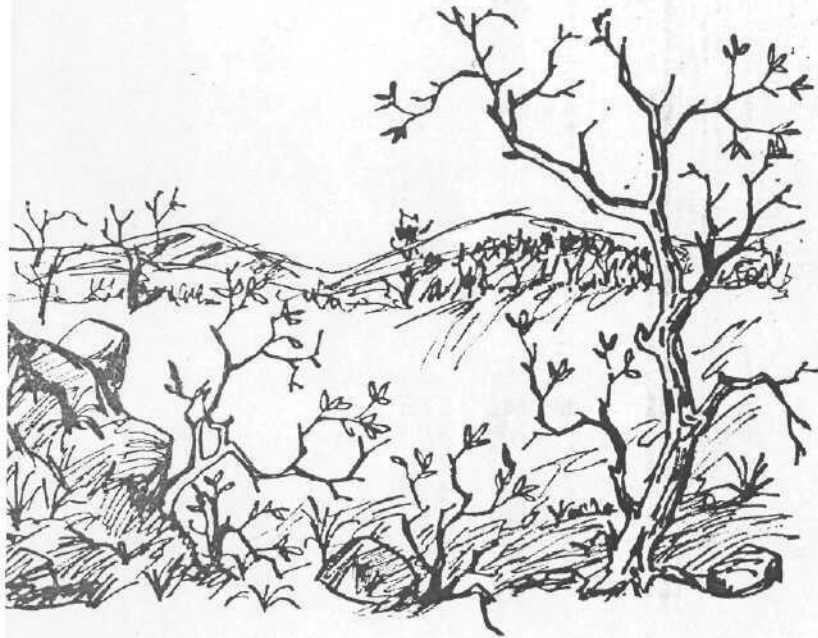
IH NGA, IH NGUI

Mã lồn b'ỉ gah akiang ia croh
(bôdah hang ia donao) ba glaỉ pla koyáo.

Em Làm, Em Chơi
Láy đất mùn ở cạnh cống rãnh (hoặc ở bờ ao)
về trồng cây.

13. KỶ ÂO KIANG KỶ LỖN YÔM (duai tui)

Cây Cần Đất Màu (tiếp theo)

Khul koyáo anai kaih prǒng yua kơ
kơbah lǒn yôm.

Những cây này chậm lớn vì thiếu đất màu.

Đang, homua donao lu lǒn yôm.

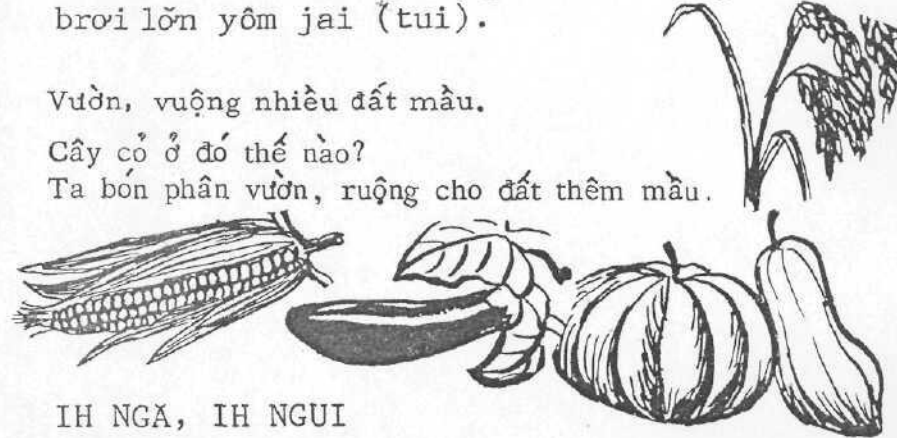
Hoyǔm ngǎ koyáo rok pơ anǔn lǎ?

Ta luk hơbáo amǎng đang, donao dǒng
bơi lǒn yôm jai (tui).

Vườn, vuộng nhiều đất màu.

Cây cỏ ở đó thế nào?

Ta bón phân vườn, ruộng cho đất thêm màu.

IH NGÀ, IH NGUI

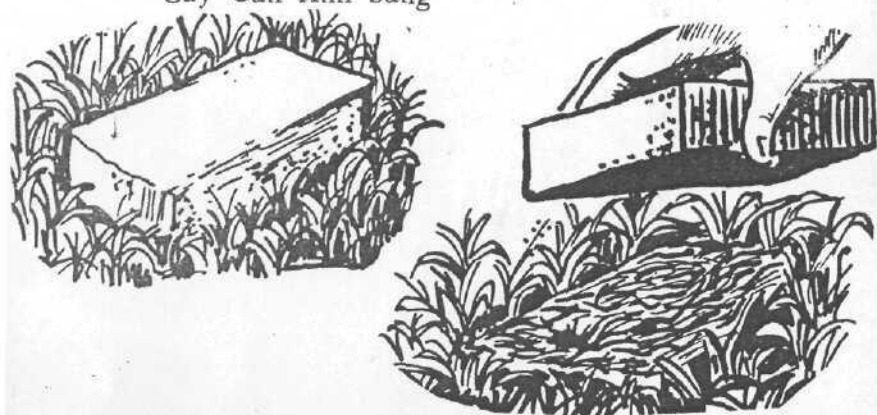
Buc ha bẻ koyáo anah pơ akiang jơlan
djǎ glǎi pla amǎng krung homáo lǒn
yôm. Biǎ biǎ kơ tơdơi, koyáo anǔn
hoyǔm nǔ jing lǎ?

Em Làm, Em Chơi

Đánh một cây nhỏ ở lề đường đem trồng vào chậu
có đất màu. Một ít lâu sau, cây đó ra sao?

14. KỖYÂO KIANG KỖ HỒMÂO BÔNGAC MỠN

Cây Cần Ánh Sáng

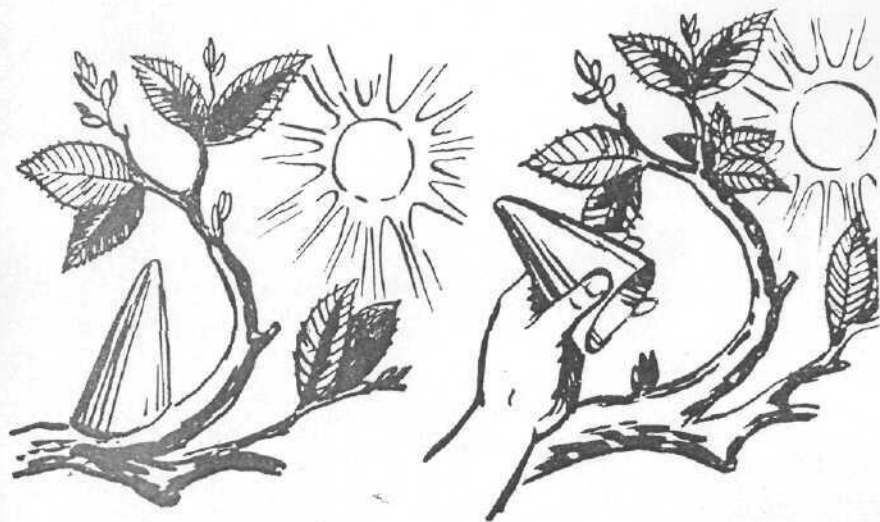
Gah yũ (rơgup) tồlồ gac rok.brũ kồĩ.

Dưới viên gạch, cỏ úa vàng.

Koyáo pốpă cat pral hloh lể?

Cây nào mọc mau hơn?

Hla koyáo mớta h yua kồ hómáo tồlời
bôngac yang hơi.

Lá cây xanh nhờ ánh sáng mặt trời.

IH NGĂ, IH NGUI

Sui-sui, ih ba hỉ kưng pla koyáo pìoh
amăng sang pồ rongiáo anih hómáo pồ-iă.
Ih thảo mỗn yua kồ hợgết lể?

Em Làm, Em Chơi
Lâu lâu, em nên mang chậu cây cảnh để trong nhà
ra ngoài sân chỗ có nắng.
Em có biết tại sao không?

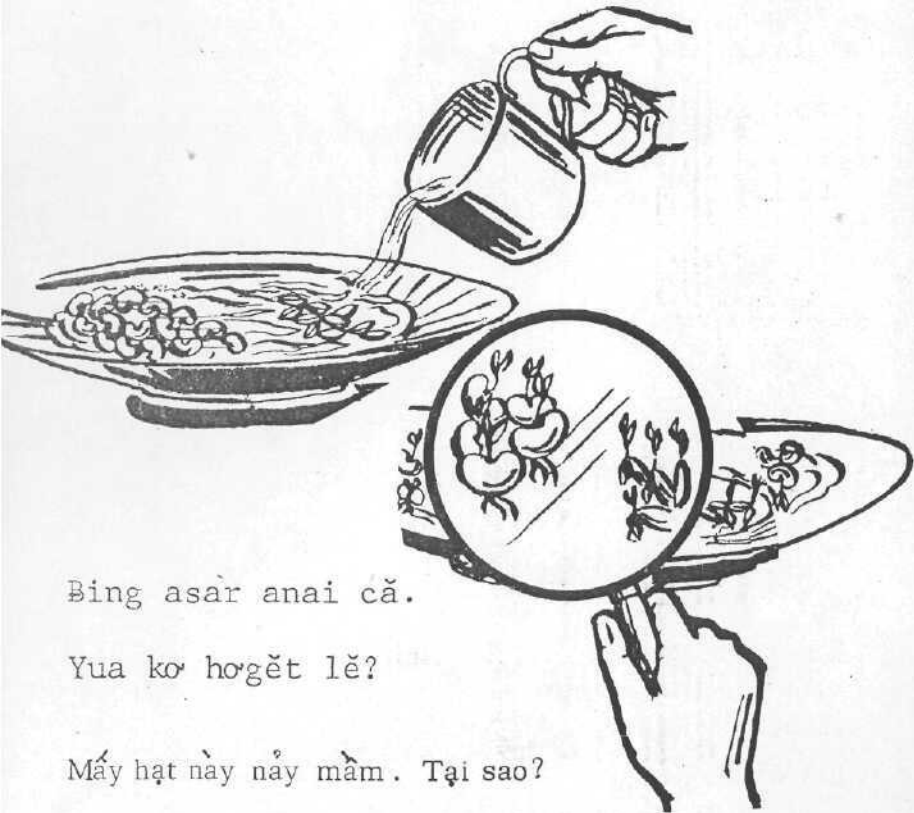
15. ASAR KIANG KƠ IA MỠN

Hạt Cần Có Nước Để Nảy Mầm

Dôm asar anai ều cả ôh yua kơ ều homáo ia ôh.

Mấy hạt này không nảy mầm vì không có nước.

Bing asar anai cả.

Yua kơ hơgết lể?

Mấy hạt này nảy mầm. Tại sao?

Asar rotã, asar kơtor đơđã kiăng kơ homáo ia kah dui cả.

Hạt đậu, hạt bắp, hạt nhãn v.v cần có nước mới nảy mầm được.

IH NGÃ, IH NGUI

Nút maobiã asar rotã amăng mống cuah krô.

Nút maobiã asar rotã amăng mống lờn pơsah.

Dua tláo hơi kơĩ kơi đũa lờn đlăng lắng.

Em Làm, Em Chơi

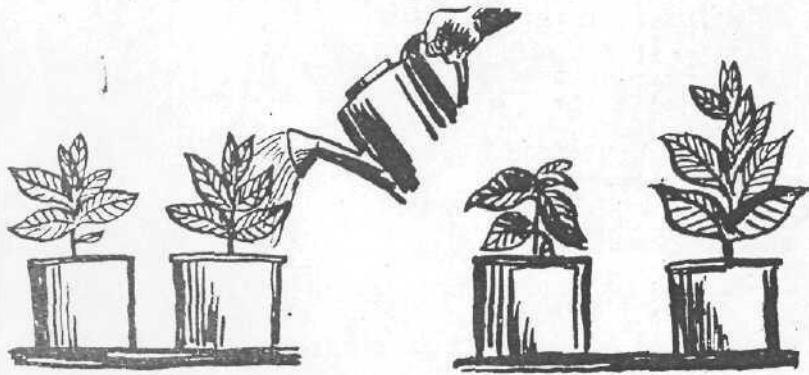
Vùi vùi hạt đậu vào một bát cát khô.

Vùi vùi hạt đậu vào một bát có đất ẩm.

Hai ba ngày sau bới đất ra quan sát.

16. KỶ ÂO KIANG KỶ IA MỠN

Cây Cần Có Nước Để Sống

Hôm nào ia kah kỡyáo mớтах klă.

Có nước, cây mới xanh tốt.

Hôm nào hớjan kỡyáo rok pum hlum.

Có mưa, cây cỏ sum sê.

Bing mớnuih ngã đang bưnh kỡyáo.

Người làm vườn tưới cây.

Bing mớnuih ngã hômua sac

nao ia amăng hômua gổũ.

Nhà nông tát nước vào
ruộng.

Podai blut 'nă-m-hla bữ hĩ.

Yua kỡ hợgết lể?

Lúa bị ngập, rau đậu bị thối.

Vì sao?

IH NGĂ, IH NGUI

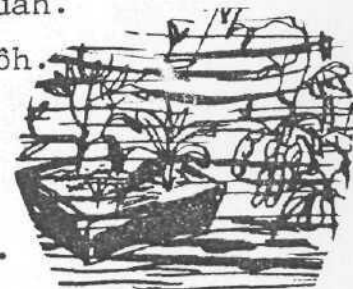
Bưnh kỡyáo bưnh ci mớguah.

'Nă bưnh lu ia đời ôh.

Em Làm, Em Chơi

Tưới cây vào buổi sáng.

Không nên tưới nhiều nước quá.

17. TỎ LỜI HRAM GLAÏ

Bài Ôn

Anah koyáo anái dui hodíp mǎ?

Yua kơ hogết lǎ?

Cây này có sống được không? Tại sao?

H'Mi piơh kơyáo koyáo popǎ lǎ?

Yua kơ hogết H'Mi ngǎ tui anùn lǎ?

Mỹ đặt châu cây ở đâu? Tại sao Mỹ làm thế?

Bing monuih ngǎ đàng
glǎk ngǎ hogết lǎ?
Người làm vườn đang làm gì?

Hogết Ơi Đưk ngǎ lǎ?

Ông Đưc làm gì?

Bing monuih ngǎ
homua ngǎ hogết lǎ?

Nhà nông làm gì?

KLAH-HODRA III

Chương III

IA HANG ABIH TOLOI MONONG KHANG

Nước Và Các Chất Đặc

18. BÃN HRA (SIK) LIK AMÃNG IA

Đường Tan Trong Nước

Lê pihh bãn hra
(sik) amãng ha
boh kơcok ia.

Lê cho đường vào một ly nước.

Lê kuor ia amãng kơcok anũn.

Lê khuấy nước trong ly đó..

Lê toĩa H'Mi:

"Kơcok popã homão bãn hra lẽ?"

H'Mi bu thảo ôh bãn hra amãng dua boh
kơcok anũn. Dah homũn bãn hra rongiã
nao popã lẽ? Hoyũm H'Mi sem kơcok
homão bãn hra lẽ?

Lê hỏi Mỹ: "Ly nào có đường?"

Mỹ không thấy đường trong cả hai ly.
Vậy đường biến đi đâu?

Mỹ kiểm ly có đường cách nào?

IH NGÃ, IH NGUI

Bãn hra amãng kơcok popã tãn lik hloh?
Yua kơ hoget lẽ?

Em Làm, Em Chơi

Đường trong ly nào mau tan hơn? Tại sao?

19. LU MOTA MƠNÔNG KHANG THẢO

LIK AMANG IA

Nhiều Chất Tan Trong Nước

H'Mi lai:

"Káo bu thảo buh hra amăng ia ôh."

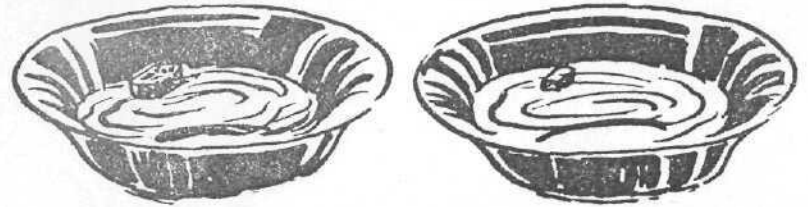
Amĩ H'Mi lai:

"Hra lik sôh hăng ia lai h ană ah.

Hra hăng bañ hra lik soh amăng ia."

Mỹ nói: "Con không thấy muối trong nước."

Mẹ Mỹ nói: "Muối lẫn vào nước rồi con ạ.
Muối và đường đều tan trong nước."

Yua kơ hơgết to lỏ cớbu thảo 'net hĩ lể?

Tại sao miếng xà-bông lại nhỏ đi?

Amăng ia hơmáo cớbu.

Dah hơnũn cớbu lik amăng ia lai h.

Trong nước có xà-bông. Vậy xà-bông đã tan trong nước.

IH NGÀ, IH NGUI

Em Làm, Em Chơi

20. LU MOTA MƠNỜNG KHANG BU THẢO
LIK AMĂNG IA ÔH

Nhiều Chất Không Tan Trong Nước

H'Mi dlăng bưh cuah pơ tlôn kơcok.

Cuah bư lik ôh amăng ia.

Mỹ nhìn thấy cát ở đáy ly.

Cát không tan trong nước.

Amĩ H'Mi crõ potáo
rơkeh amăng kơbin.
Potáo rơkeh grong ('nia)
koyáo dõ kơjấp. Potáo
rơkeh lik mỡ amăng ia?

Mẹ của Mỹ cho sỏi vào bình.
Sỏi giữ cho cây đứng vững.
Sỏi có tan trong nước không?

H'Mi dlăng amĩ ãu luk topung riã cê.

Topung bư lik ôh amăng ia.

Mỹ coi mẹ pha bột nấu chè.
Bột không tan trong nước.

IH NGÀ, IH NGUI

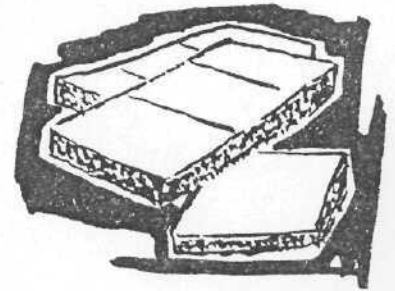
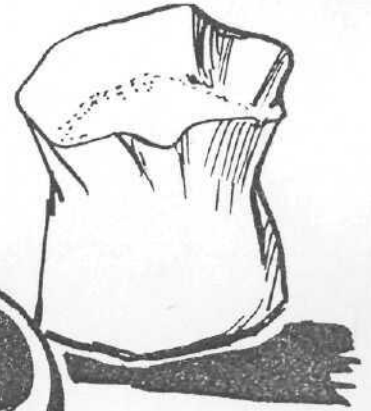
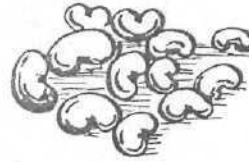
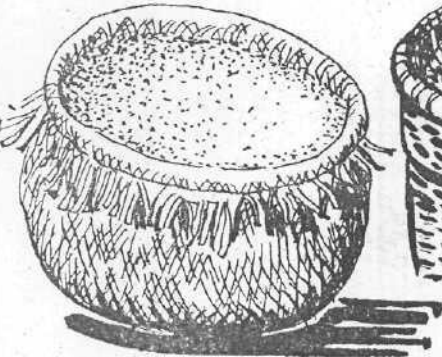
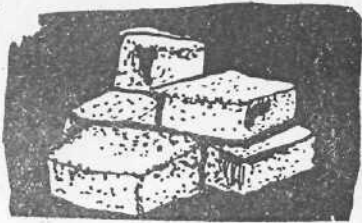
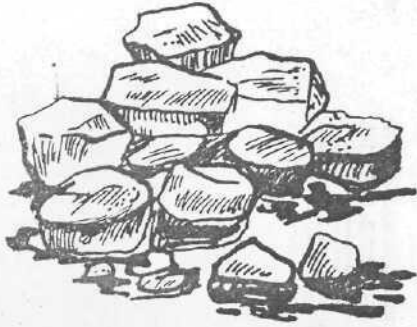
Crõ nao cur, gai, hla mơ-ar amăng ia.

Khul mơnờng anai lik mỡ amăng ia?

Em Làm, Em Chơi
Cho viên phấn, cái que, tờ giấy vào nước.
Những vật này có tan trong nước không?

21. TƠ LƠ I HRAM GLAĨ

Bàì Ôn

Khul mơnǎng hơgết lik amǎng ia lǎ?

Khul mơnǎng hơgết Ɓu lik ôh amǎng ia lǎ?

Những vật nào tan trong nước?
Những vật nào không tan trong nước?

KLAH-HODRA IV

Chương IV

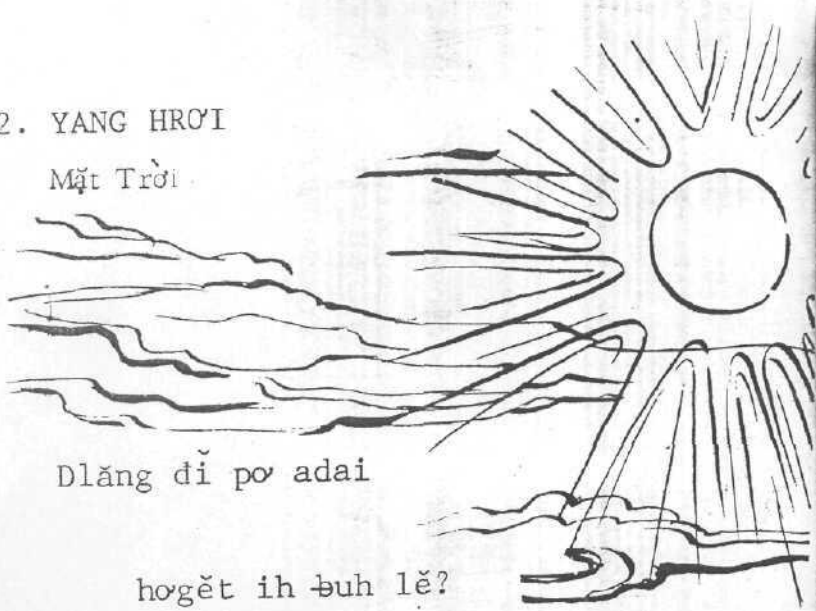
ADAI

Trời

22. YANG HROI

Mặt Trời

Đlăng đi pơ adai

hơgết ih ñuh lể?

Nhìn lên trời,
em thấy gì?

Rup hơgết yang hroi lể?

Mặt trời hình gì?

Yang hroi hrup hăng boh-lông.

Mặt trời giống trái banh.

IH NGA, IH NGUI

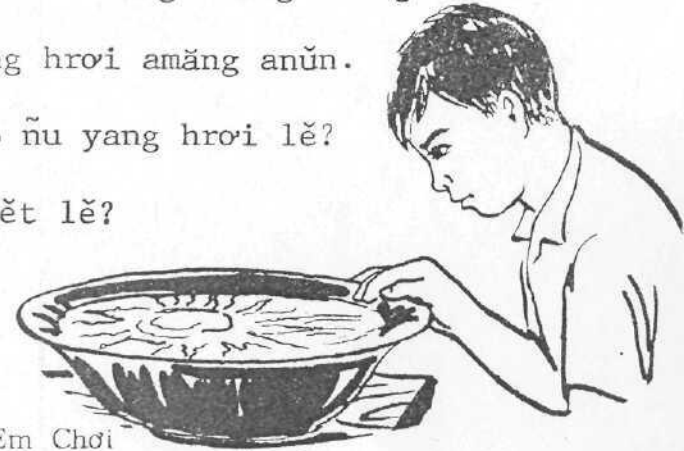
Koplah yang hroi đờng pìoh ha boh krưng ia

pơ rongiáo. Đlăng amăng krưng ia ih ñuh

homáo yang hroi amăng anủn.

Hoyủm rup ñu yang hroi lể?

Bonga hơgết lể?

Em Làm, Em Chơi

Giữa trưa, đặt một chậu nước ra sân.

Nhìn vào chậu nước em thấy có mặt trời trong đó.

Mặt trời hình gì? Màu gì?

23. HYUH HLOR YANG HRƠI

Khí Nóng Mặt Trời

Ađai pơ-iă.

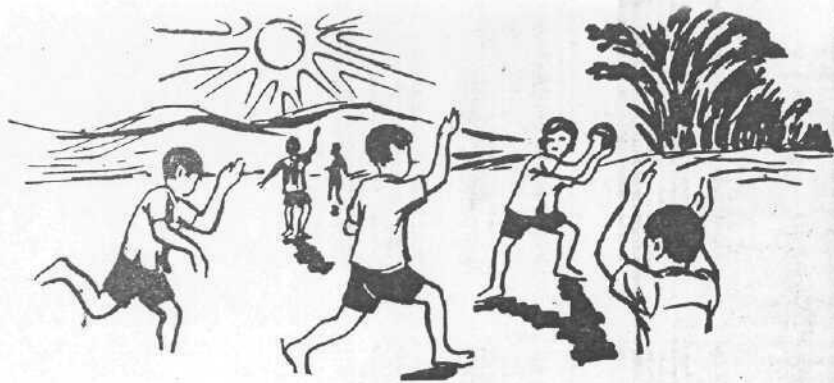
Trời nắng.

Popă anǎ hlor (pơ-iă) lể?

Chỗ nào nóng hơn?

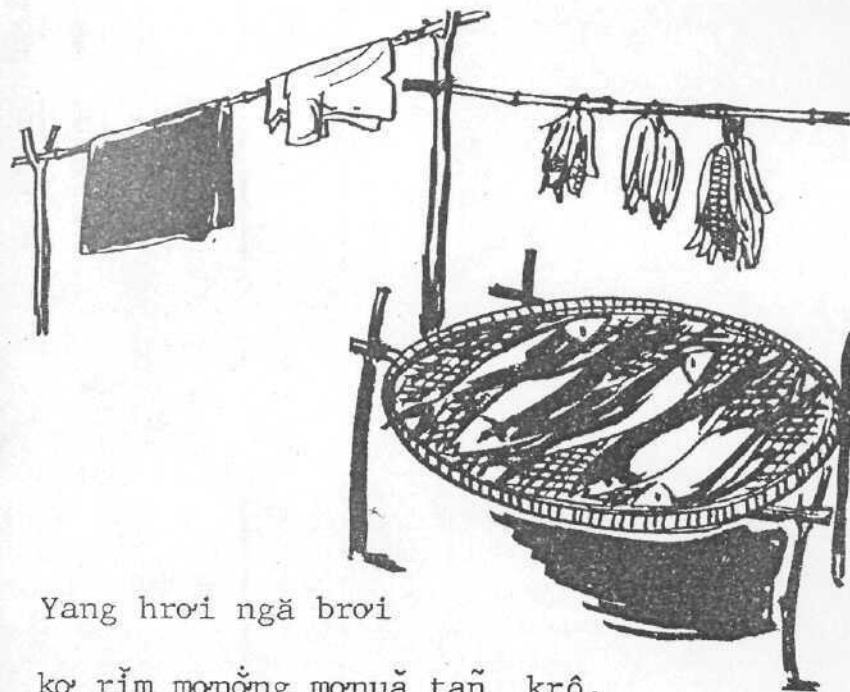

Hlơi pơ hlor (pơ-iã) hloh?

Người nào nóng hơn?

Yang hơi pơ hlor mơnuih
hăng mơnởng mơnuã.

Mặt trời làm cho người và vật nóng.

Yang hơi ngã bơi

kơ rĩm mơnởng mơnuã tañ krô.

Mặt trời làm cho mọi vật mau khô.

IH NGÃ, IH NGUI

Atok ia pơpã tañ hlor hloh lẽ?

Em Làm, Em Chơi
Lon nước nào mau nóng hơn?

24. BOH BONGAC YANG HROI

Ánh Sáng Mặt Trời

Pơsơi pơngur hơmáo
jơlah bongac kơcái
đuái.

Yang hroi hlor biã mã:
yang hroi pơkơcái đuái jơlah bongac.

Sắt nung đỏ, có ánh sáng chiếu ra.
Mặt trời rất nóng; mặt trời phát ra ánh sáng.

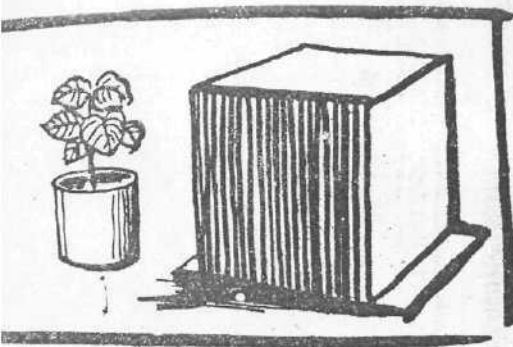
Ih hơmáo ßuh mớ yang hroi?

Em có thấy mặt trời không?

Yua kơ hơgết ih tháo lể?

Tại sao em biết?

Koyâo dõ amãng rongião
pơ-iã, mỗda klã.

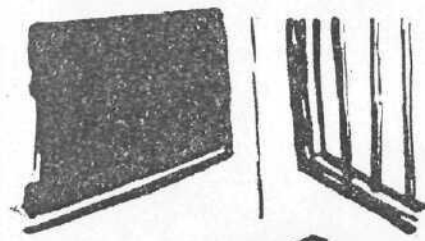
Cây ở ngoài nắng xanh tốt.

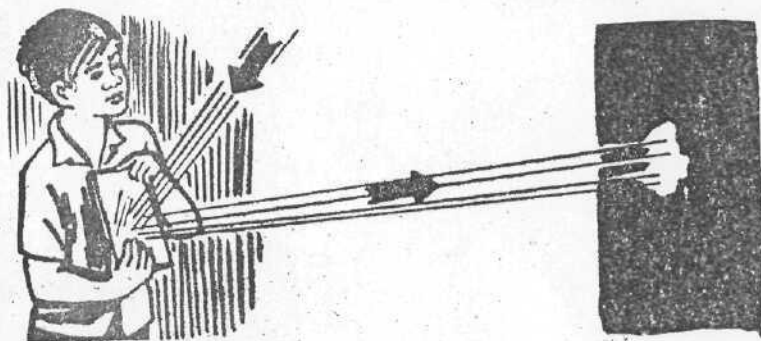
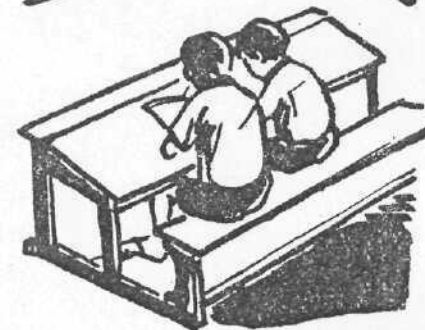
Yua kơ homão jơlah bongac yang hơi yoh
ta ãuh djợp mỗta rĩm mơnỡng.

Nhờ có ánh sáng mặt trời,
ta nhìn rõ mọi vật.

IH NGÃ, IH NGUI
Mã mơnil pơcrang
jơlah bongac yang
hơi hang ngỗ
(kỗdlông) pơnãng
tủi rup tuang.

Em Làm, Em Chơi
Lấy gương soi chiếu ánh sáng mặt trời lên tường
như hình vẽ.

25. YANG HROI PƠ TƠKAI AĐAI

Mặt Trời Ở Chân Trời

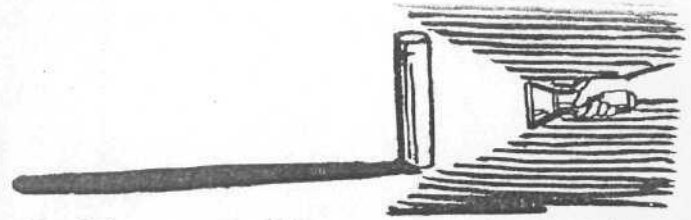

H'Mi lai:

"Káo prǒng mǎn-nũn!"

Koplah yang hroi ci
hөгѳt bongat H'Mi
đlông?

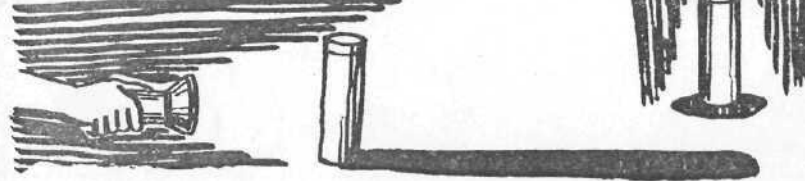
Mỹ nói: "Em lớn không kìa!"
Vào lúc nào thì bóng Mỹ dài?

Bing gih lông ngã đlăng

tui rup tuang anai:

Các em thử làm như hình vẽ:

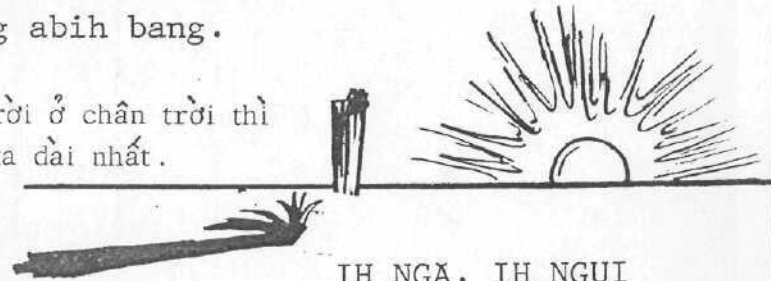

Apui cөpit pioh pөpă kiăng kơ
bongat hөp đlông hloh?

Đèn bấm đặt ở đâu thì bóng hөp dài nhất?

Yang hroi pơ tơkai adai yөh bongat ta
đlông abih bang.

Mặt trời ở chân trời thì
bóng ta dài nhất.

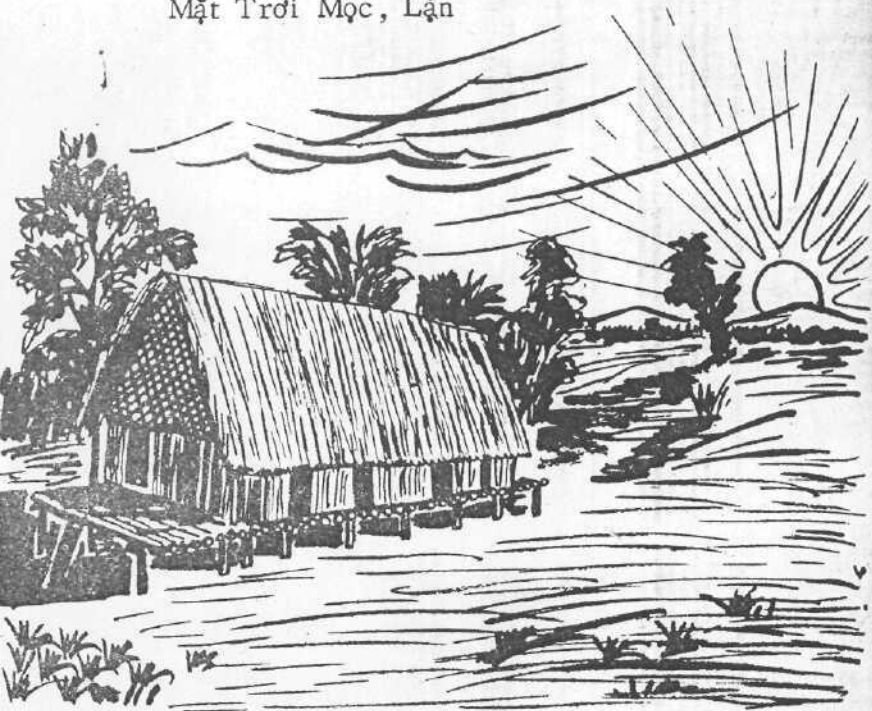

IH NGĂ, IH NGUI
Bongat đlông hă ber?

Em Lâm, Em Chơi
Bóng dài hay ngắn?

26. YANG HƠI BLĒ, LĒ

Mặt Trời Mọc, Lặn

Yang hơi pơ ngỗ.
Yang hơi phrào tobĩa đi:
yang hơi blĒ.

Mặt trời mới ló lên:

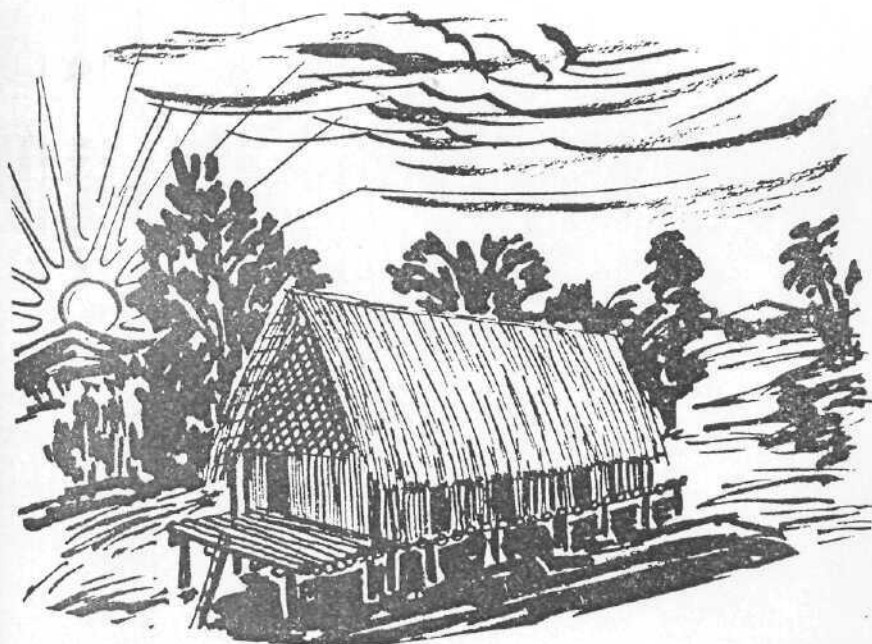
mặt trời mọc.

Mặt trời ở phương Đông.

Ci tằm yang hơi dồ lan yũ.

Yang hơi trũn bũ-bũ: yang hơi lĒ.

Buổi chiều, mặt trời ở phương Tây.
Mặt trời từ từ xuống: mặt trời lặn.

IH NGA, IH NGUI
Tuang amãng sộp mớ-ar laih
anũn pik bonga.

Em Lãm, Em Chơi
Vẽ vào tập và tô màu.

27. YANG HROI DÔNG

Mặt Trời Buổi Trưa

Bongat H'Mi ber hã
dlông?

Yang hroi popã lã?

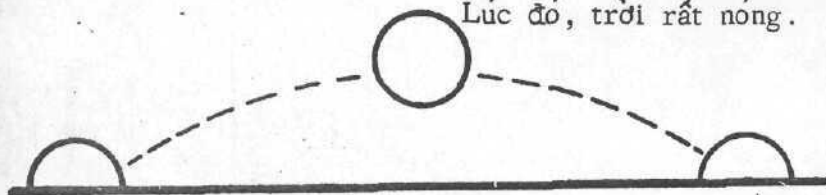
Bóng Mỹ ngắn hay dài?
Mặt trời ở đâu?

Koplah yang hroi dông.

Ci anũn adai hlor
(pơ-iã) biã mã.

Giũa trưa, mặt trời đung bóng.
Lúc đó, trời rất nóng.

IH NGÃ, IH NGUI

Tuang amãng sỏp mớ-ar lai h anũn pik bongã
kõnĩ ãing quang wil crão yang hroi. Cih:
Ngõ, Yũ, kiãng crão lan yang hroi ãlẽ, lẽ

Em Làm, Em Chơi

Vẽ vào tập và tô màu vàng lên mấy vòng tròn
chỉ mặt trời.

Viết: Đông, Tây để chỉ phương mặt trời mọc, lặn.

28. RONG LỖN TA DỖ PRÔNG BIA MÃ

Trái Đất Ta Ở Rất Lớn

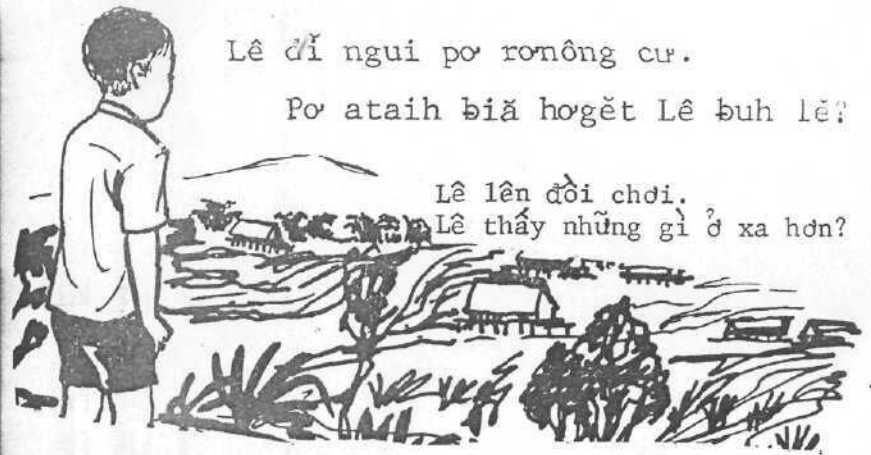
Lê popor klang amãng monai tac.
Pơ jẽ hợğết Lê ßuh lể?
Pơ ataih ßuh hợğết lể?

Lê thả điều ngoài đồng,
Lê thấy những gì ở gần? Ở xa?

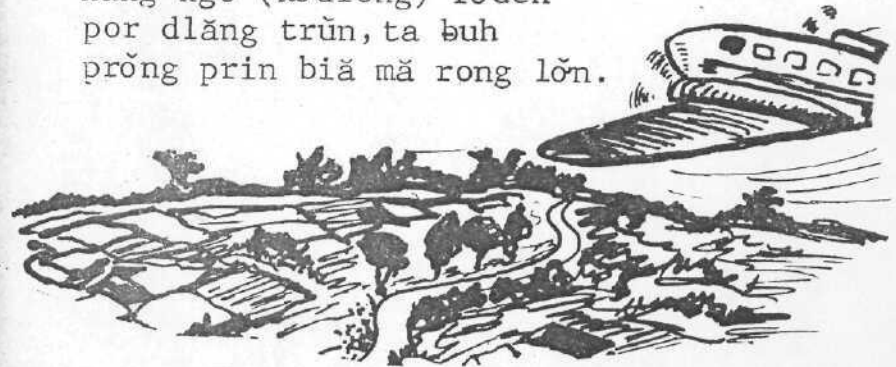
Lê đi ngui pơ rơ nông cư.

Pơ ataih biã hợğết Lê ßuh lể?

Lê lên đồi chơi.
Lê thấy những gì ở xa hơn?

Hang ngỗ (kơdlông) rơdeh
pơ dlãng trũn, ta ßuh
prõng prin biã mã rong lỡn.

Trên máy bay nhìn xuống, mặt đất trông bao la.
Mơnuih hãng mơnõng dõ hang ngỗ
(kơdlông) rong lỡn soh.

Lê dõ ßơi ha cõdrek 'net lỡn ßuc.
IH NGÀ, IH NGUI

Tuang sang ih hãng sang ßõn-lan (pơi-pla).

Người và vật đều ở trên trái đất.
Chỗ Lê ở chỉ là một phần nhỏ của trái đất.
Em Lạm, Em Chơi
Về nhà của em và những nhà lối xóm.

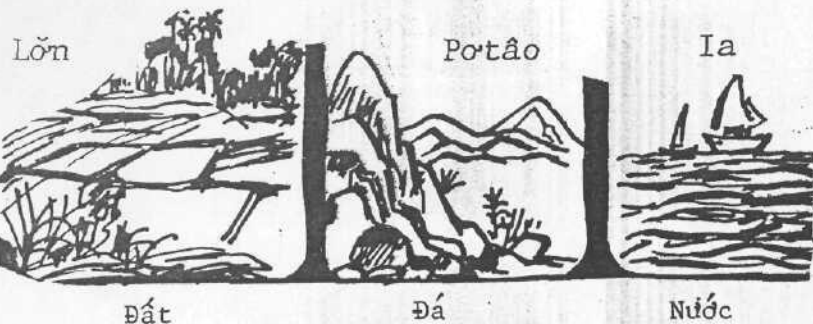
29. RONG LỖN ÑỮ WIL

Trái Đất Hình Tròn

Arăng phin rúp rong lõn.
Rõng lõn kar hăng boh-lõng prõng.
Đời ngõ rong lõn ta ñuh:

Người ta chụp hình trái đất.
Trái đất như một trái banh lớn.
Trên mặt trái đất, ta trông thấy:

Hang ngõ lõn tonah anõ cih jolan jing lõn.
Anõ kõ jing ia.

Trên quả địa cầu, chỗ kẻ nét là đất.
Chỗ trắng là nước.

IH NGA, IH NGUI

Tuang rong lõn. Pik bongra krô pich crâo

lõn, laih anũn pik bongra môtah pich crâo
ia rosĩ.

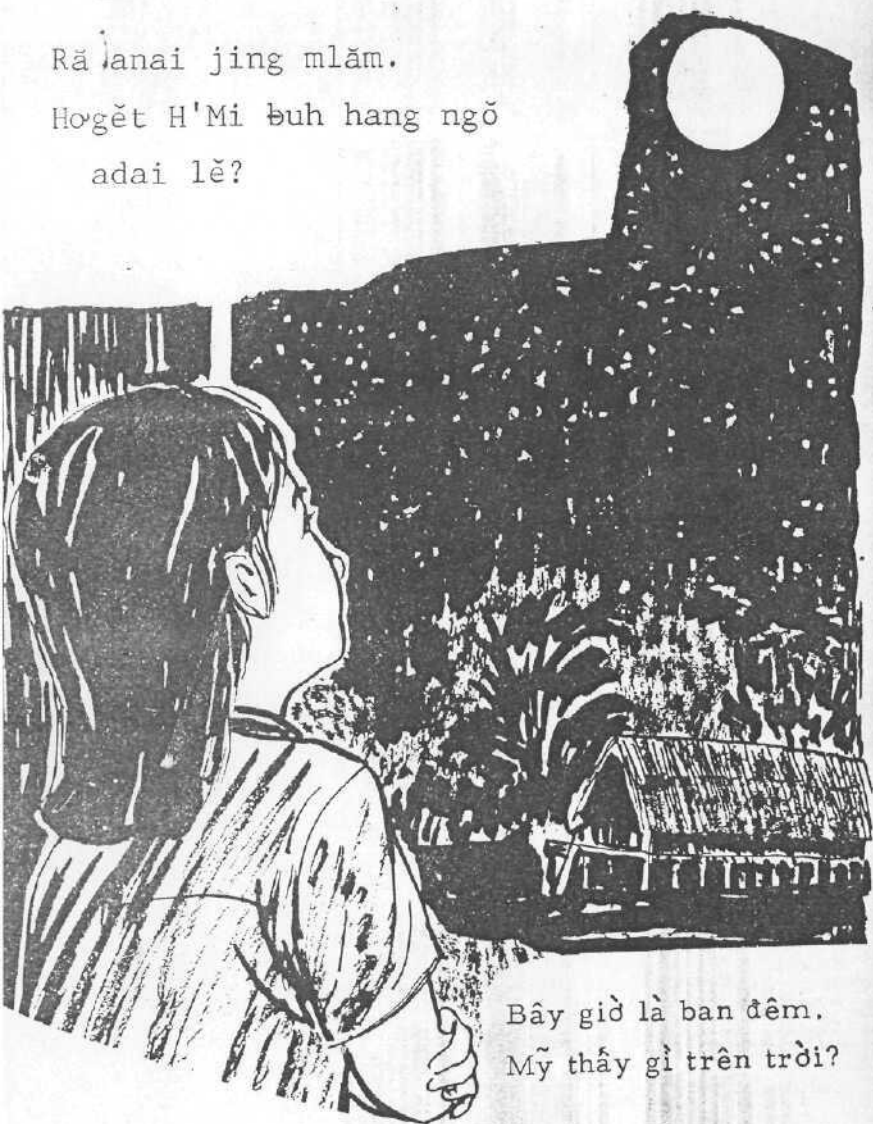
Em Lâm, Em Chơi
Vẽ trái đất. Tô màu nâu để chỉ đất, và tô màu
xanh để chỉ biển.

30. YANG BLAN

Mặt Trăng

Rã lanai jing mlăm.

Hogết H'Mi ðuh hang ngỗ
adai lế?

Bây giờ là ban đêm.
Mỹ thấy gì trên trời?

Yang blan rup ñu wil kar hăng boh-lông.
Yang blan 'net ðiã kơ rong lỏn.
Yang blan 'net hloh kơ yang hơi lu ðiã mã.

Mặt trăng hình tròn giống trái banh.
Mặt trăng nhỏ hơn trái đất.
Mặt trăng nhỏ hơn mặt trời nhiều lắm.

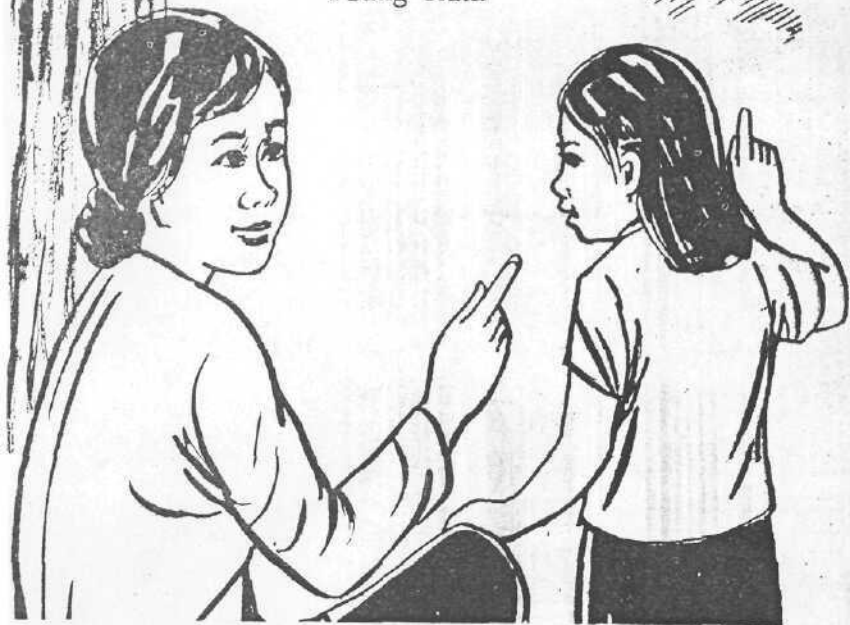
IH NGA, IH NGUI

Mã hla mơ-ar khang khat (rek) rup wil prống
ngã yang hơi, rup wil hơngong ðiã ngã rong
lỏn, lai h anũn rup wil 'net ngã yang blan
giống anũn ðlir pơ sỗp mơ-ar.
Gah yũ rup cih anãn bơi djở.

Em Làm, Em Chơi
Lấy bìa cắt hình tròn lớn làm mặt trời, hình tròn nhỏ
làm trái đất, và hình tròn nhỏ làm mặt trăng rồi dán
vào tập. Viết tên dưới mỗi hình cho đúng.

31. BLAN BORMI

Trăng Rằm

H'Mi lai: "Mlăm anai adai bongac.

Blan wil biă mã."

Ami H'Mi lai: "Hroi anai blan bormi anũn
yoh blan wil, ană ah!"

Mỹ nói: "Đêm nay trời sáng. Trăng tròn quá!"

Mẹ Mỹ nói: "Hôm nay ngày rằm nên trăng tròn,
con à."

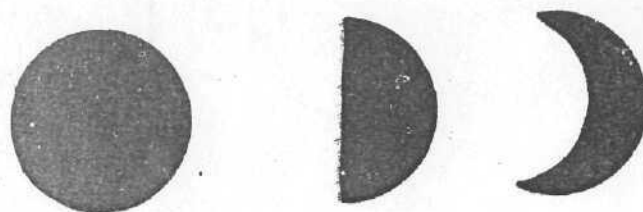
Dôm hroi pokon hoyũm rup yang blan lă?

Ih bũh lai h bing yang blan goyũ anai homăo

rup hơgẽt lă?

Nhũng ngày khác, mặt trăng hình gì?

Em đã trông thấy mặt trăng có nhũng hình nào dưới
đây?

IH NGĂ, IH NGUI

Mă hla mơ-ar khang khat (rek) bing rup

yang blan tui rup tuang giõng anũn blir pơ

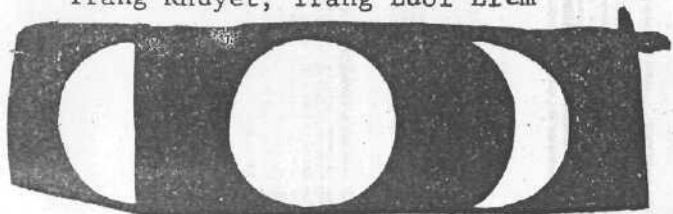
sõp mơ-ar. Rup pơpă crăo blan wil lă?

Em Làm, Em Chơi

Lấy bìa cắt nhũng hình mặt trăng theo hình vẽ rồi
dán vào tập. Hình nào chỉ trăng tròn?

32. BLAN BAH, BLAN COBANG (MONGUN).

Trăng Khuyết, Trăng Lưỡi Liềm

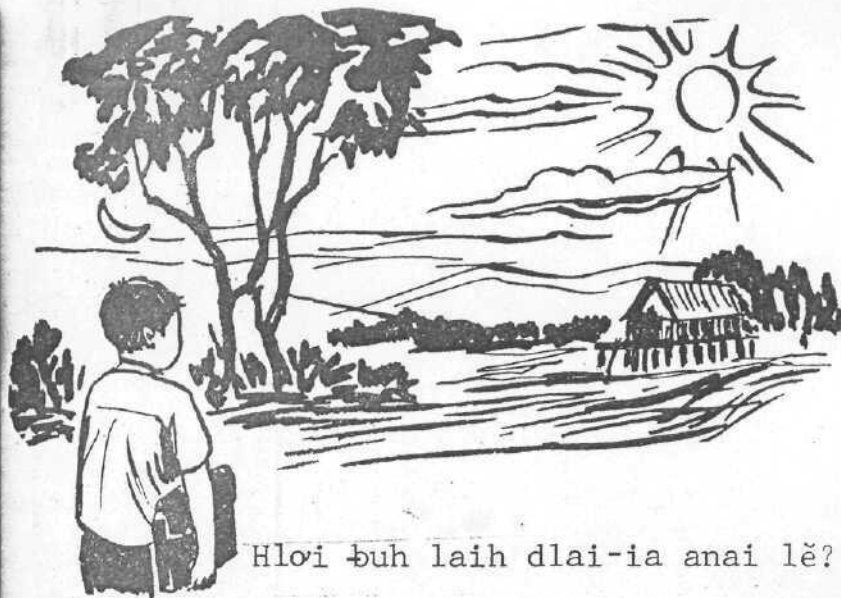
Blan wil pơrang rơdah hloh kơ blan bah.
Blan wil pơrang rơdah hloh kơ blan cobang
lu biã mã.

Dôm mlãm homáo blan adai rơdah.

Homáo mỗn mlãm bu homáo blan ôh.
Jai anũn adai momốt.

Trăng tròn chiếu sáng hơn trăng khuyết.
Trăng tròn chiếu sáng nhiều hơn trăng lưỡi liềm.
Những đêm có trăng, trời sáng.
Cũng có đêm không có trăng. Khi ấy trời tối.

Hỏi buh lai dlai-ia anai lẽ?

Em nào đã trông thấy cảnh này?

IH NGÃ, IH NGUI

Mã lơn gổ man rup boh-lông ngã yang blan.
Pik kỡnĩ ha mọkrah. Dĩa boh-lông bươi klã
bươi bing goyũt dlãng gah kỡnĩ buh blan
wil, blan bah lai anũn cobang (mongun).

Em Làm, Em Chơi

Lấy đất sét nặn hình trái banh làm mặt trăng. Sơn
vàng một nửa. Cầm trái banh cho khéo để các bạn
nhìn phản vàng thấy trăng tròn, trăng khuyết và
trăng lưỡi liềm.

33. POTŨ RUP NỮ WIL

Sao Hình Tròn

Mlăm anai, adai bu homáo blan óh.

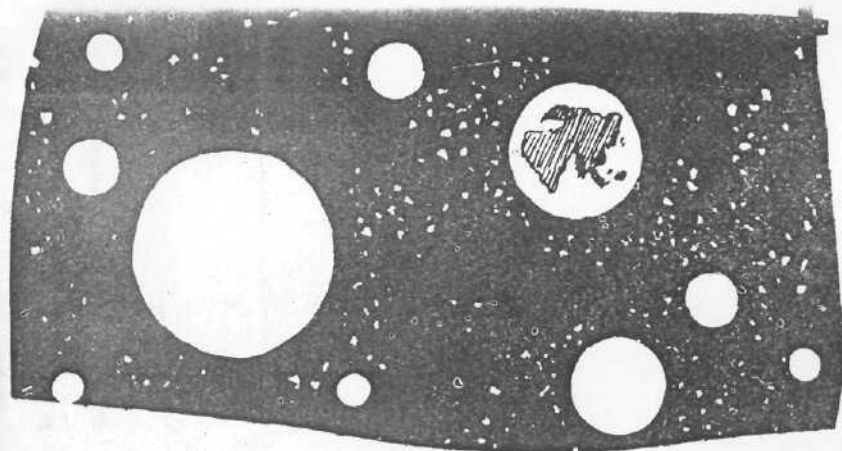
H'Mi, Lê buh adai buá kơ potũ.

Bing potũ bỗblip-bỗblip.

Tối hôm nay; trời không có trăng.

Mỹ, Lê thấy trời đầy sao.

Các ngôi sao nhấp nháy.

Potũ homáo rup wil kar hăng boh-lông.

Homáo mơn potũ prống hloh kơ rong lớn.

Homáo mơn potũ 'net hloh kơ rong lớn.

Sao hình tròn giống trái banh.

Có sao lớn hơn trái đất. Có sao nhỏ hơn trái đất.

IH NGA, IH NGUI

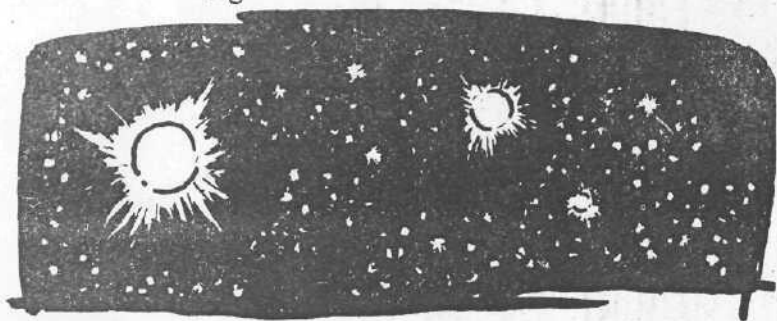
Mã hla m-**ar** kang tlaõ pơhluh hơdôm
'măng ngã bing potũ. Yơr dĩ jơlah apui,
ih buh mỗ potũ pơkơblip hã?

Em Làm, Em Chơi

Lấy miếng bìa đem chọc thủng mấy lỗ làm những
ngôi sao. Giờ lên ánh đèn, em có thấy sao nhấp
nháy không?

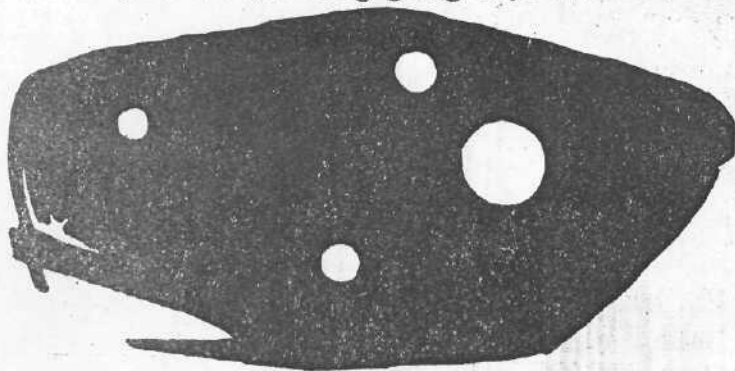
34. POTŨ RƠĐAH

Sao Sáng

Lu potũ pơkơcaĩ jơlah bongac
kar hang yang hơi.

Nhiều sao phát ra ánh sáng giống mặt trời.

Lu potũ kar hăng rong lơn,
bu hơmăo jơlah bongac ôh.

Nhiều sao giống trái đất, không phát ra ánh sáng.

Potũ bơi dờ jẻ, ta bưh nũ rơđah hloh.

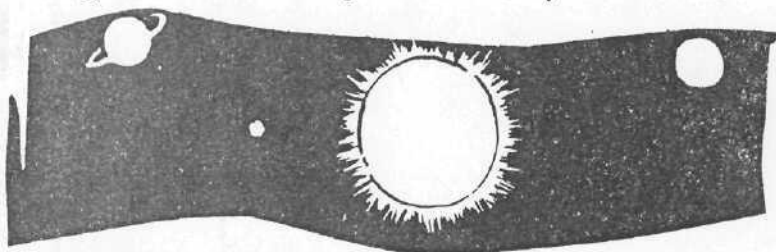
Potũ pơpă prông ăt rơđah hloh mơn.

Potũ pơkon dờ ataih đơi anũn yơh ta bưh
gơnu 'net laih anũn brang bưh.

Sao nào ở gần, ta thấy sáng hơn.

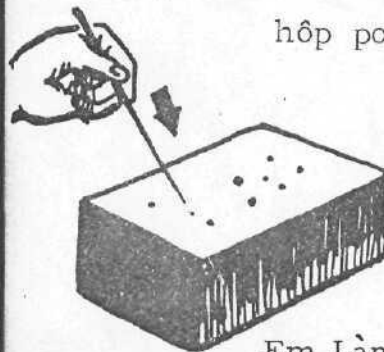
Sao nào lớn cũng sáng hơn.

Những sao khác ở xa quá nên ta thấy nhỏ và mờ.

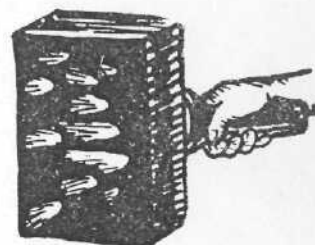

IH NGA, IH NGUI

Mă ha hơp hăng mơ-ar kang tlaõ hloh lu
'măng pơ ha bơnah akõ. Dũm apui cơpĩt amăng
hơp pơcrang nơgơ ngă bing potũ.

Em Làm, Em Chơi

Lấy một chiếc hộp bằng bìa cứng đục thủng nhiều lỗ
một đầu. Đặt đèn bặm vào trong hộp chiếu ra giá
bộ làm những ngôi sao.

35. HYUH DỒ DUM DAR TA

Không Khí Ở Chung Quanh Ta

Mơ-nhớ hơ-gết pưh hla mớ-ar

pơ dơ-i jan H'Mi lể?

Cái gì đẩy tờ giấy vào người Mỹ?

H'Mi pưh pơ-nưh mưn rơ-iấồ (hiom).

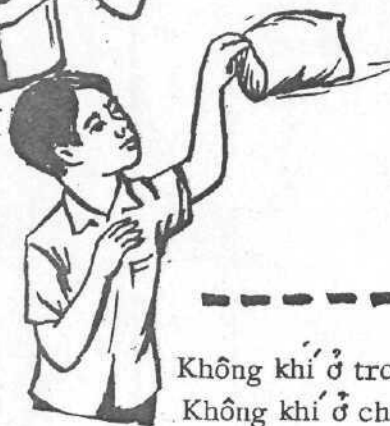
Pơ-nưh pưh hyuh pơ dơ-i jan anủn yờh H'Mi mưn rơ-iấồ (hiom)

Mỹ quạt, thấy mát. Quạt đẩy không khí vào người nên Mỹ thấy mát.

Hyuh dồ amăng kớ-dung.

Hyuh dồ dum dar ta.

Không khí ở trong túi.

Không khí ở chung quanh ta.

IH NGA, IH NGUI

Bluh ha boh pung hờ-dah kớ-dung nilong.

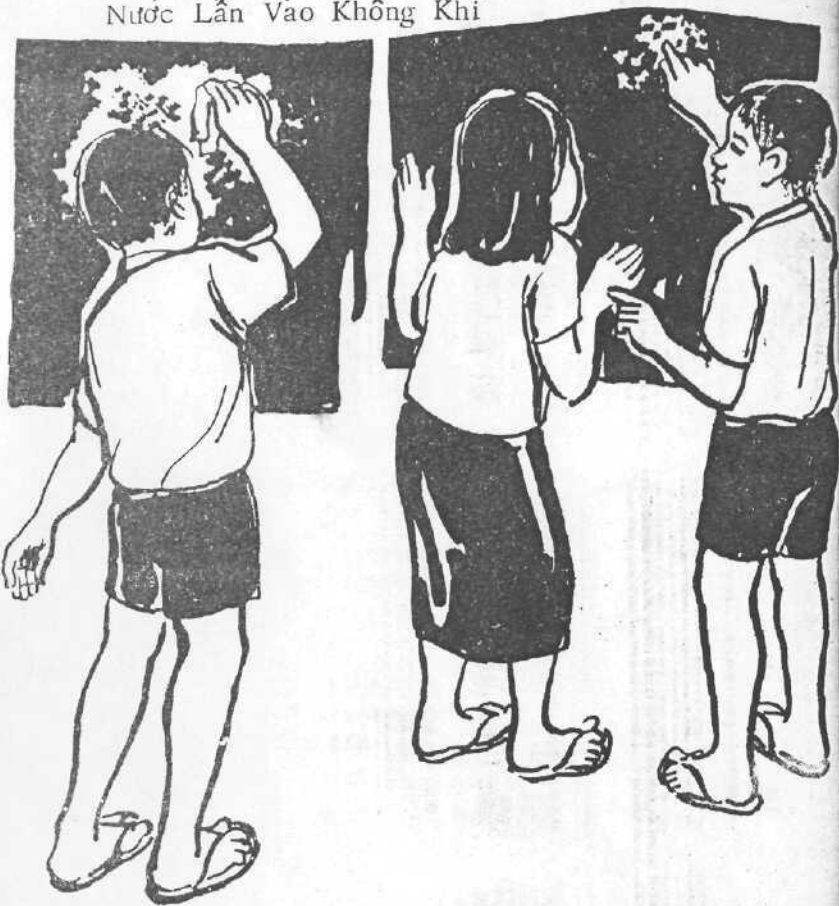
Amăng boh pung hờ-dah kớ-dung nilong anủn hơ-gết hơ-máo lể?

Em Làm, Em Chơi

Thối phồng một trái bóng hoặc một túi ny-lông.
Trong trái bóng hoặc túi ny-lông có gì?

36. IA SÔR AMĂNG HYUH

Nước Lăn Vào Không Khí

Ia hrăm amăng honal hă bôdah nao popă lă?

Ih lông ngă dlăng kar rup tuang:

Nước thấm vào bảng hay đi đău?
Em hăy thử làm như hình vẽ:

Sut honal hăng khănh mớah.

Mă jam pokup ci honal.

Chùi bảng bảng khănh ước.
Lăy cái đĩa úp lên bảng.

Dum dar jam bủ bủh ia đờng tah.

Samở gah jam ăt đờ ia.

Ia bủ hrăm amăng honal ôh.

Dah hơnũn popă ia hrăm nao lă?

Ia sôr hăng hyuh dum dar honal.

IH NGĂ, IH NGUI

Tuh bôbiă ia amăng kocok. Mă cur kac jolah ia.

Điă hơi kơ tođoi jolah ia trũn ber.

Ia nao popă lă?

* * * * *

Chung quanh đĩă không còn nước nữa. Nhưng ở dưới đĩă vẫn còn nước. Nước không thấm vào bảng.

Vậy nước thấm đi đău?

Nước lăn vào không khí chung quanh bảng.

Em Làm, Em Chơi

Đổ một ít nước vào ly. Lăy phăn vạch mực nước.

Măy ngày sau mực nước xuống thấp. Nước đi đău?

37. HIANG HANG GONAM

Mây

Ia amăng gõ glăk kơdok.

Hul ia tobiă hlui cōđeng gõ.

Hul ia pơ cōđeng gõ kar hăng hiang hang
ngõ (kơdlông) adai.

Nước trong ấm đang sôi.

Hơi nước thoát ra vòi ấm.

Đám hơi nước ở vòi ấm giống đám mây trên trời.

Ia gah yũ lờn hul đi sớ hrom hyuh.

Ia sớ hrom hyuh pơ-kôl glăi jing
khul gonam.

Nước ở dưới đất bốc lên lẫn vào không khí.

Nước lẫn trong không khí hợp thành những đám mây.

IH NGÀ, IH NGUI

Pơjing gonam hlui rup tuang:

Tuh ia hlor amăng get-cai, pich lui
sui biă.
Hling đũa ia hlor biă.

Crõ apui măt amăng get-cai.

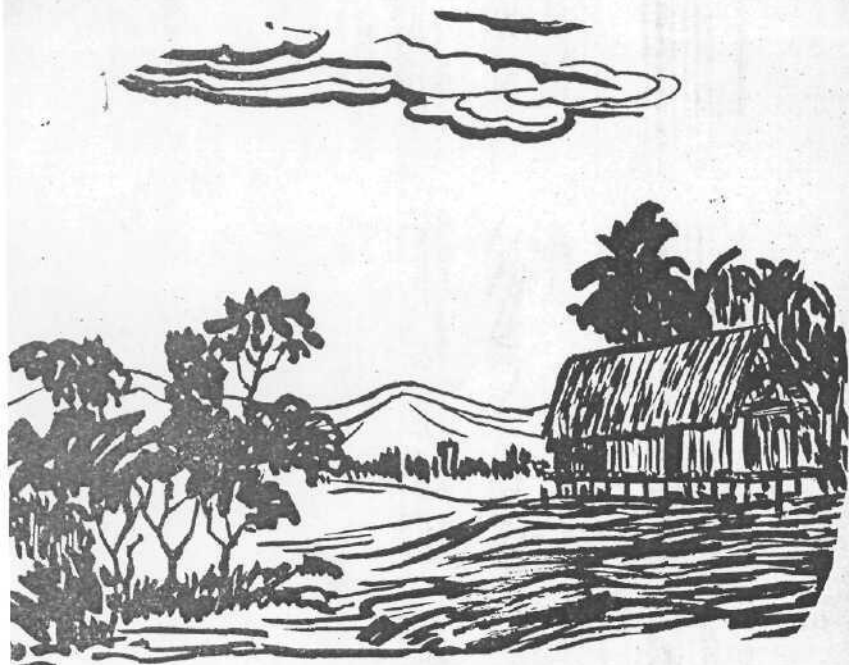
Dum sa sar boh pơtáo hang ngõ mabah
get-cai.

Em Làm, Em Chơi

Làm ra mây theo hình vẽ: Đổ đầy nước nóng vào
chai, để một lúc. Đổ bớt nước nóng ra. Cho lửa
vào trong chai. Để một miếng đá trên miệng chai.

38. HIANG KỔ, GONAM JŨ

Mây Trắng, Mây Đen

Điăng đi ih bưh homáo hiang.

Hiang kổ homáo bưih ia 'net set-seo.

Hiàng kổ dỏ pơ ngổ.

Nhìn lên trời, em thấy có mây.

Mây trắng có những bụi nước nhỏ li-ti.

Mây trắng ở trên cao.

Homáo mỗn gonam jũ.

Gonam jũ homáo khul cớdrah ia poprớng.

Gonam jũ dỏ ber biã kớ hiang kổ.

Có khi mây màu đen.

Mây đen có những hạt nước lớn.

Mây đen ở thấp hơn mây trắng.

IH NGA, IH NGUI

1--Yua gai reh (keriong) bonga tuang rup
dlai-ia adai homáo hiang.

2--Yua hla mớ-ar khang rek rup hiang.

Em Lâm, Em Chơi

1--Dùng viết chì màu vẽ cảnh trời có mây.

2--Dùng bìa cắt hình mây.

39. HƠJAN

Mưa

Angin pưh kotang pơpưh rai gonam jũ.

Adai momốt yoh.

Dôm bing cớdrah ia amăng gonam jũ traõ đoi
anũn yoh lẽ trũn.

Adai hơjan.

Gió thổi mạnh đẩy mây đen tới. Trời tối sầm lại.
Những giọt nước lớn trên mây nặng quá nên rơi
xuống. Trời mưa.

Dôm cớdrah ia amăng gonam luh trũn lai.

Adai abih yoh gonam jũ.

Adai không.

Những giọt nước trên mây đã rơi xuống hết.

Trời không còn mây đen. Trời tạnh.

IH NGA, IH NGUI

Djã ha boh monil lui jẽ bời cớdeng gõ ia
glăk kớdok. Hơgết ih bũh lẽ?

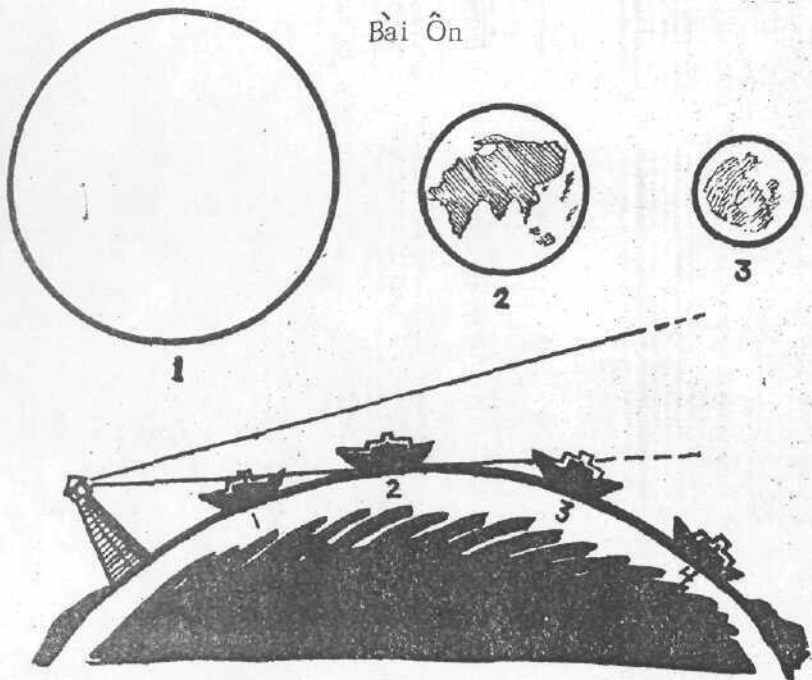
Hrup mỡ hăng adai hơjan?

Em Làm, Em Chơi

Cầm một miếng kính để gần chỗ vòi ấm nước
đang sôi. Em thấy gì? Có giống trời mưa không?

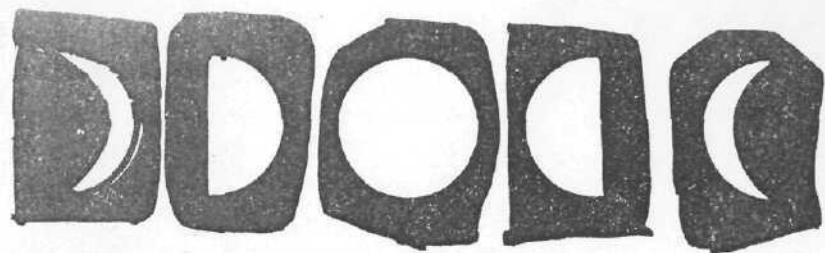
40. TỜ LỜI HRAM GLAÏ

Bài Ôn

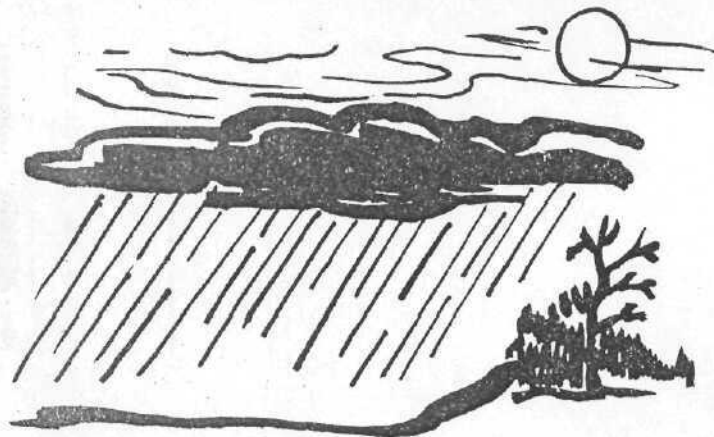
Rup wil popă crâo yang hơi lă?
 Rup wil popă crâo rong lôn lă?
 Rup wil popă crâo yang blan lă?
 Dỗ hang ngỗ komlă ia rơsỉ, ta dui bưh dôm
 bing hỏ hơ-bơi?

Hình tròn nào chỉ mặt trời?
 Hình tròn nào chỉ trái đất?
 Hình tròn nào chỉ mặt trăng?
 Đứng trên đên biển, ta có thể trông thấy những
 tàu nào?

Rup popă crâo blan wil lă?
 Bing rup popă crâo blan bah lă?
 Bing rup popă crâo blan cớ bang (mơngun)
 lă?

Hình nào chỉ trăng tròn?
 Những hình nào chỉ trăng khuyết?
 Những hình nào chỉ trăng lưỡi liềm?

Hơjan lă trũn mỗng popă lă?
 Mỗng ngỗ gonam jũ hơmáo hơgết pơcrang
 rơdah lă?

Mưa ở đâu rơi xuống?
 Trên mây đen có gì chiếu sáng?

KLAH-HO'DRA V

Chương V

BOYAN

Mùa

41. BOYAN PƠ-IA

Mùa Nắng

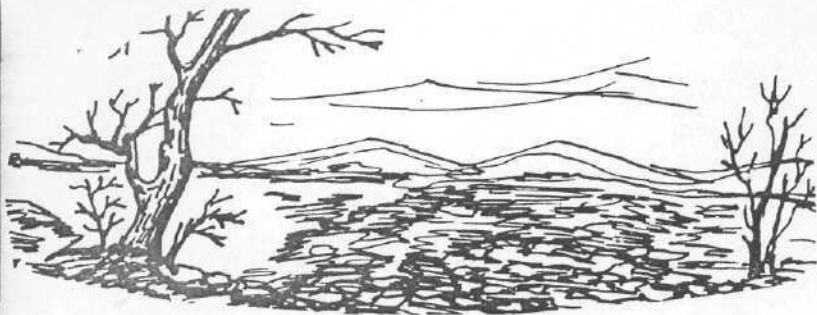

Adai pơ-iã dhit-dhit.

Adai jũ-khiã.

Homão mã kơnỡng hừang kỗ đuc.

Trời nắng chang chang.
Bầu trời xanh ngắt.
Chỉ có vài đám mây trắng.

Djỡ boyan pơ-iã, rĩm hơi ất homão yang hơi.
Koyáo rok pañ krô. Lỡn cớđang.

Yua kơ hợgết lễ?

Vào mùa nắng, ngày nào cũng có mặt trời.
Cây cỏ héo khô. Đất nứt nẻ. Tại sao?

Tơbiã amãng pơ-iã mơnuih
ta truã đôn, adũ.

Ra nắng, người ta đội nón,
che dù.

IH NGÃ, IH NGUI

Hơnư hợgết ih yua pơgang akỗ tồdah hyu
amãng pơ-iã lễ?

Em Làm, Em Chơi

Em dùng thứ nào che đầu khi ra nắng?

42. BOYAN PƠ-IA

(duai tui)

Mùa Nắng (tiếp theo)

Boyan pơ-ia ih ngui pơ anō homā
tơ-ui

Mùa nắng, em chơi ở chỗ
có bóng mát.

Ami ih bhu sum ao.

Má em phơi quần áo.

Yă Tư ngă hơgết lể?

Mẹ Mỹ làm gì?

Ơi Tư bưh kơyáo.

Ông Tư tưới cây.

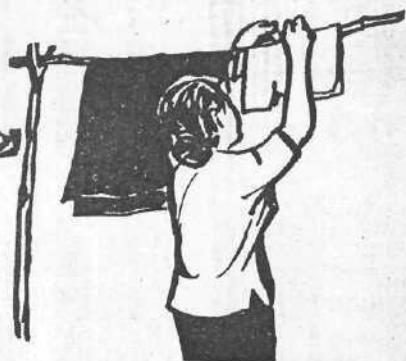
Bing ngă homua yuă pơdai.

Nhà nông gặt lúa.

Boyan pơ-ia apui bōng sang 'muñ biă mã.
Yua kơ hơgết lể?

Mùa nắng hay cháy nhà. Tại sao?

IH NGA, IH NGUI

Djä tongan hröm, yak jai adoh hluai
to'kai yak:

Em Lâm, Em Chơi
Năm tay nhau, vừa đi vừa hát theo nhịp chân bước:

Dung dang, dung dai,
Gring cođai hyu ngui,
Truh amäng sang yang adai,
'Lum met, 'lum neh,
Broi amôn glai pơ plơi,
Broi bê nao hrăm,
Broi arõ dô sang,
Broi monũ paih topur,
Sui biã krök hĩ.

Giung giăng, giung giẻ,
Dắt trẻ đi chơi,
Đến cửa nhà trời
Lạy cậu, lạy mợ,
Cho cháu về quê,
Cho dê đi học,
Cho cóc ở nhà
Cho gà bới bép,
Lâu lâu lại hụp.

43. BƠYAN HƠ'JAN

Mùa Mưa

Totã anai hơjan nanao.

Hang ngõ adai homáo lu gonam jũ.

Dạo này mưa luôn.
Trên trời có nhiều mây đen.

Jơlan glông hlũ hlã.

Đường ngõ lầy lội.

Ia tong, ia donao, homua pơdai buã ia.

Ia không bớc.

Hồ, ao, ruộng đầy nước. Nước sông lên cao.

IH NGÃ, IH NGUI

Tuang dlai-ia hơjan: Homáo ãing cớdrah
hơjan lẽ trũn, homáo domliã.

Em Làm, Em Chơi

Vẽ cảnh mưa: có những giọt mưa rơi xuống, có chớp.

44. BOYAN HOJAN (đuai tui)

Mùa mưa
(tiếp theo)

Bíp khấp kơ hơjan.

Vịt thích mưa.

Káo ừ khấp ôh kơ hơjan yua kơ nao hằm
hĩa truã yoh....hơ-ô yoh ao....

Em không thích mưa vì đi học phải che... mặc...

Sum ao ừhu kaih thu.

Quần áo phơi lâu khô.

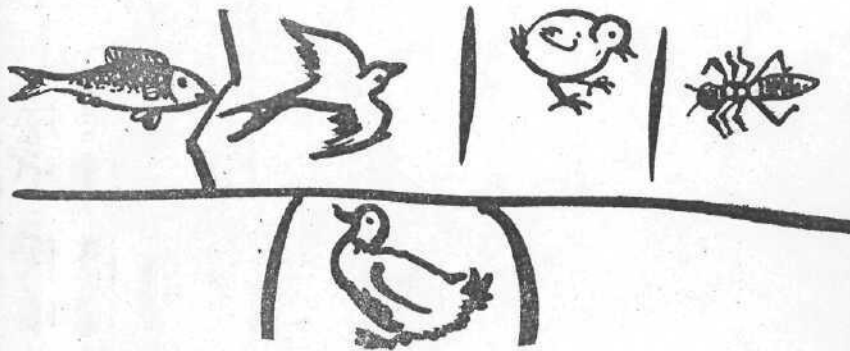
Koyáo rok mōda yua kơ hơmáo hơjan.
Cây cỏ xanh tốt vì có mưa.

IH NGÀ, IH NGUI

Cih anăn ừng mơnởng anai gah yũ rup
tuang.

Em Làm, Em Chơi

Viết tên các con vật dưới hình vẽ.

Ană hơgết khấp kơ hơjan lể?

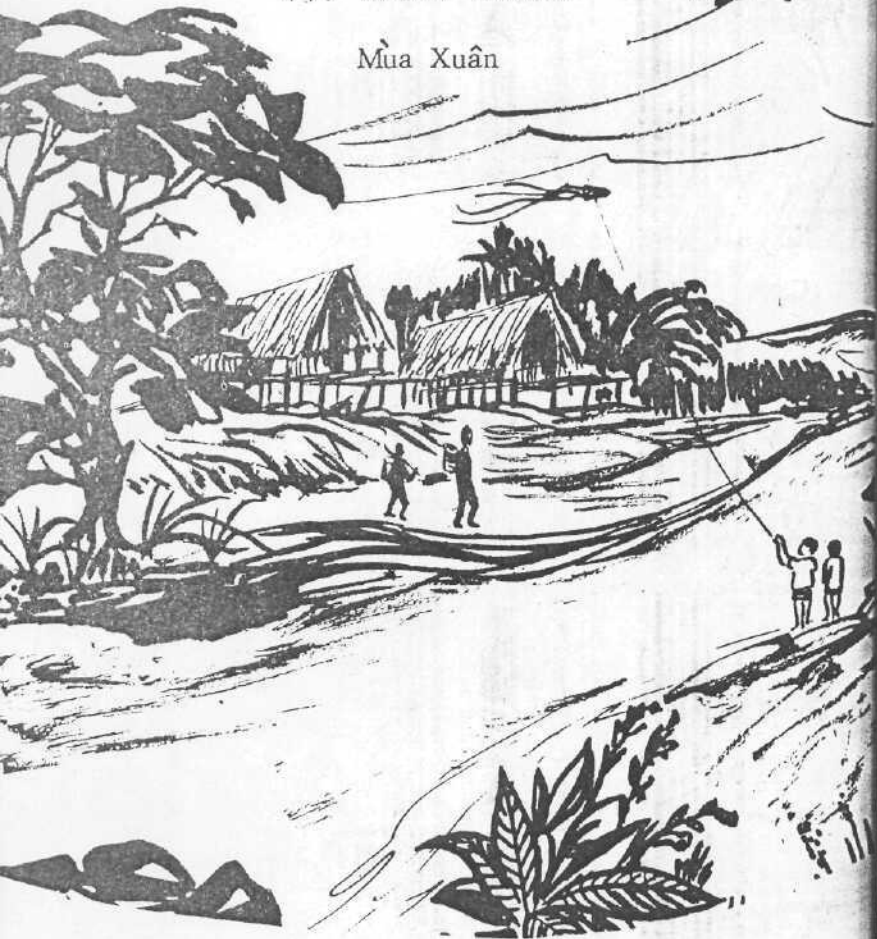
Ană hơgết ừ khấp kơ hơjan ôh lể?

Con nào thích mưa?

Con nào không thích mưa?

45. BÒYAN BÔNGA

Mùa Xuân

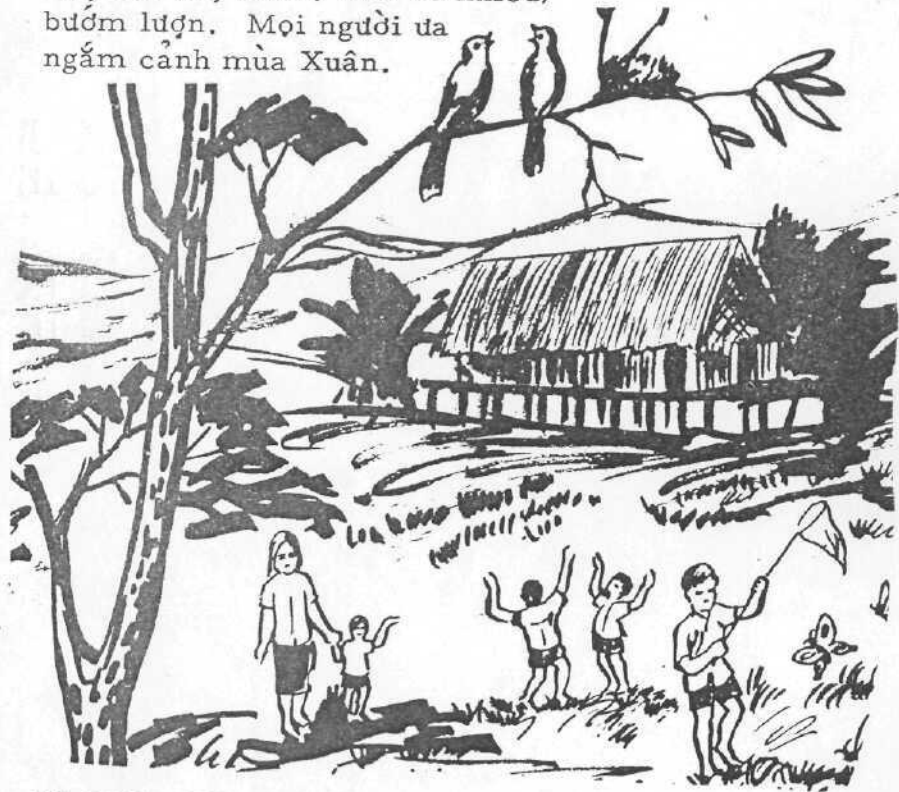

Blan sa, blan dua, blan tláo jing boyan
bonga. Adai rodah bongac; hyuh adai
podao.

Tháng Giêng, tháng hai, tháng ba là mùa Xuân.
Trời trong sáng; khí trời ấm áp.

Koyáo potáo đeng-dai, bonga cuh lu;
dang-dit liáõ. Djõp monuih kháp
lãng dlai-ia boyan bonga.

Cây cối nảy mầm, hoa nở nhiều;
bướm lượn. Mọi người ưa
ngắm cảnh mùa Xuân.

IH NGÀ, IH NGUI

Jũ (Yap) amãng biã hơnr bonga kơ ih bnh
amãng boyan bonga.

Em Lãm, Em Chơi

Kể một vài thú hoa mà em thấy vào mùa Xuân.

46. BOYAN BONGA (duai tui)

Mùa Xuân (tiếp theo)

Cỉm, dang-dit, monũ glăk
ngă hơgết lế? Boyan bonga
tơlơi ngor hơgết ih khăp
ngui lế?

Chim, bướm, gà đang làm gì?
Về mùa Xuân, em thích những
trò chơi nào?

Boyan bonga bing ngă hơmua pla
koyáo, luk koyáo.

Về mùa Xuân, nhà nông trồng cây, bón cây.

IH NGĂ, IH NGUI

1--Jũ (Yap) dôm bing cỉm juăt por liăũ
amăng boyan bonga.

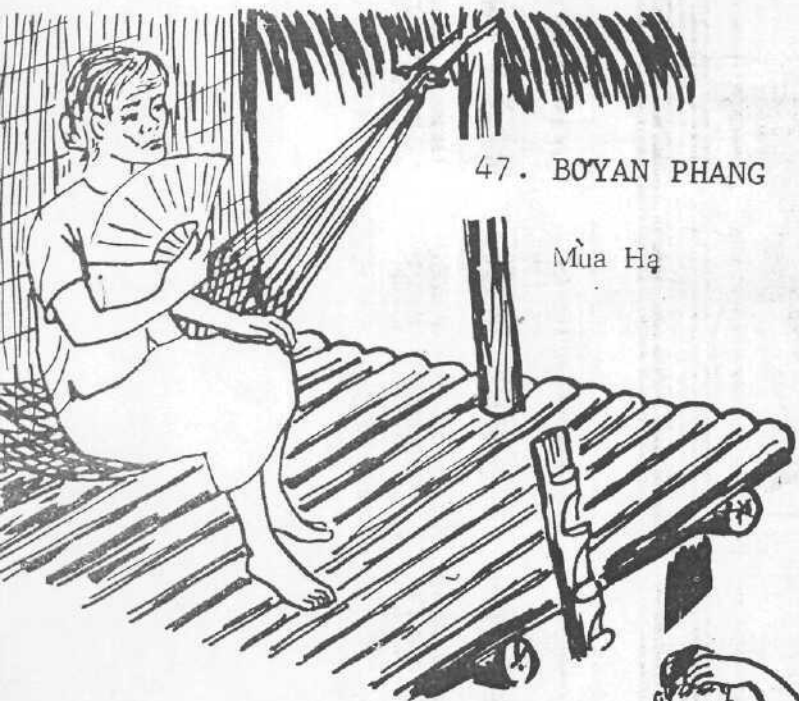
2--Boyan bonga nao hřăm hřă ău kiăng djă
ao ia hơján tũ mơn. Yua kơ hơgết lế?

Em Làm, Em Chơi

1--Kể những con chim hay bay lượn về mùa Xuân

2--Mùa Xuân, đi học không cần mang áo đi mùa.

Vì sao?

47. BOYAN PHANG

Mùa Hạ

Blan pã, blan rōma, blan năm
jing boyan phang.

Amăng boyan phang adai pơ-iã
đhit-đhit, hlor (pơ-iã) kơcung,
bu thảo dõ òh.

Tháng tư, tháng năm, tháng sáu
là mùa hạ.
Về mùa hạ, trời nắng chang chang,
nóng bức, khó chịu.

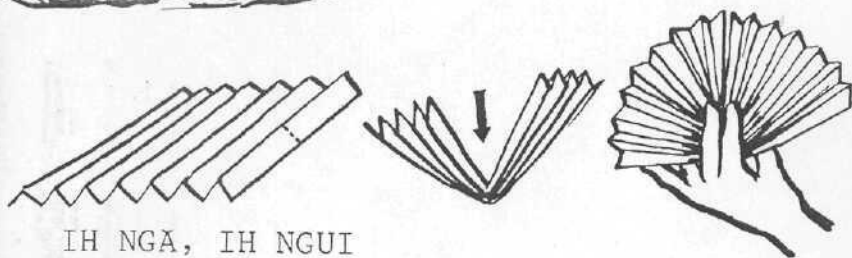

Yua kơ hơgết mơnuih hăng kơbac
pơdơi pơ tơ-ui lẽ?

Tại sao người và trâu nghỉ dưới
bóng cây?

Amăng boyan phang
juăt hơjan prōng,
angin kơtang.

Về mùa hạ thường
có mưa to, gió lớn.

IH NGÀ, IH NGUI

Cơkut gai pơnh tui rup tuang.

Em Làm, Em Chơi

Gấp cái quạt theo hình vẽ.

48. BOYAN PHANG (duai tui)

Mùa Hạ (tiếp theo)

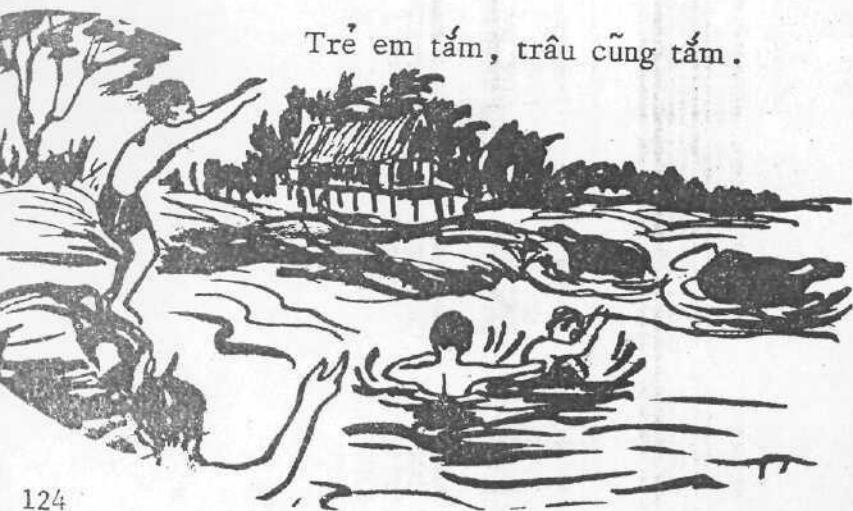

Boyan phang amăng cuak ia rơsĩ lu mơnuih
biã mã.

Mùa hạ, bãi biển đông người tắm.

Bing cōdai mơnoi, kōbao pôn mơn.

Trẻ em tắm, trâu cũng tắm.

Bing cōdai glăk ngă hơgết lễ?
Trẻ em đang làm gì?

Bing ngă hơmua yuă pōdai, cruai pōjeh,
pễ boh.

Nhà nông gặt lúa, gieo mạ, hái trái.

IH NGĂ, IH NGUI

1--Ih ngui pōkōdah klir amăng boyan hơgết?

2--Ngă klang rup tathar.

Em Làm. Em Chơi

1--Em chơi đá dế vào mùa nào?

2--Làm cái điều hình vuông.

49. BOYAN LỄ-RAH

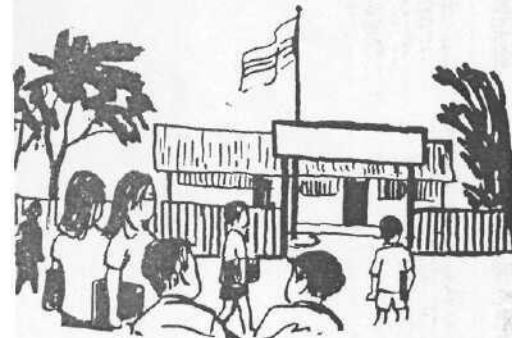
Mùa Thu

Blan tøjuh, blan copăn, blan duaropăn jing boyan lễ-rah.

Tháng bảy, tháng tám, tháng chín là mùa thu.

Amăng boyan lễ-rah, hyuh adai rơ-iăô dhiăô.
Boyan lễ-rah bing coday đống nao hrăm hră yoh.

Về mùa thu, khí
trời mát mẽ.
Mùa thu, các em
lại bắt đầu đi học.

Dut boyan lễ-rah, hla koyăo tosă luh.

Cuối mùa thu, lá vàng rơi.

IH NGĂ, IH NGUI

Cih pruai lai glaï amăng sộp m̄-ar:
Boyan bonga adai....., hyuh adai.....
Boyan lễ-rah adai....., hyuh adai.....

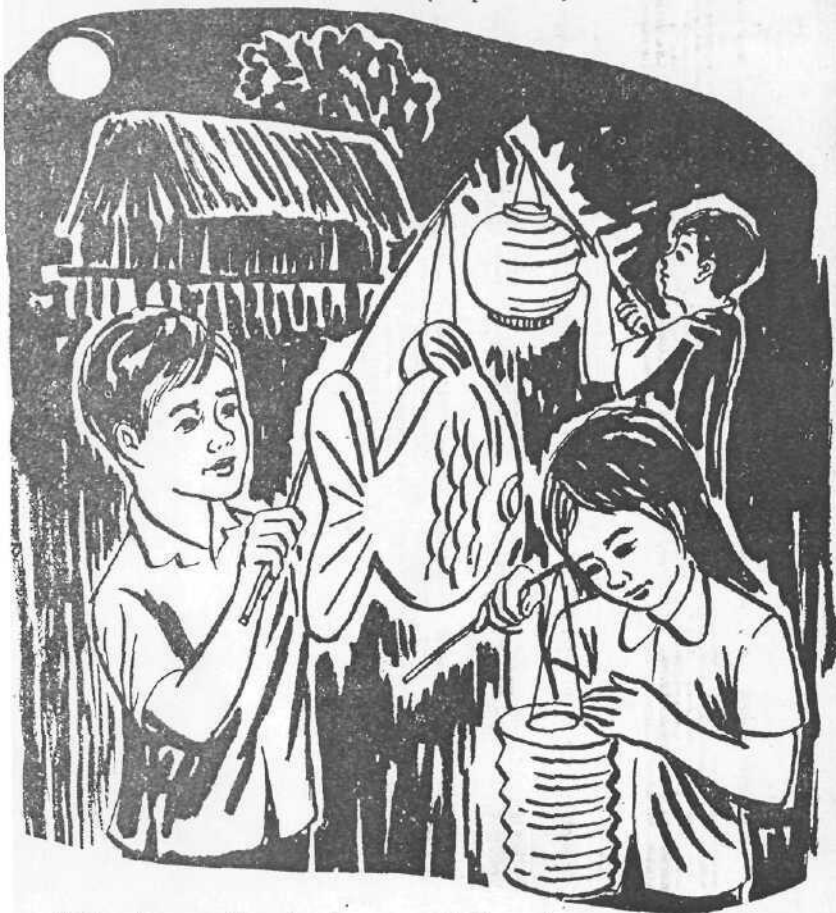
Em Làm, Em Chơi

Viết câu trả lời vào tập:

Mùa xuân bầu trời....., khí trời....
Mùa thu bầu trời....., khí trời....

50. BOYAN LỄ-RAH (duai tui)

Mùa Thu (tiếp theo)

Tet ha məkrah boyan lễ-rah
blan wil laih anũn hiam biã mã.
Bing cõdai glãk ngã hõgẽt bõi anai lẽ?

Tết Trung-thu trăng tròn và đẹp quá.
Mấy em này đang làm gì đấy?

Dua tlão cõ ơi tha rã ruai gah yũ blan.

Vài ba ông già trò-chuyên dưới trăng.

Bing ngã homua pẽ
boh kruai dung, pẽ kõpaih.
Nhà nông hái buõi, hái bông.

IH NGÃ, IH NGUI

1--Boyan lễ-rah, ih homão
gonam ngor hõgẽt lẽ?

2--Apui ha məkrah boyan lễ-rah, hõyũm rup
ũu lẽ? Rup mõnõng hõgẽt lẽ?

Em Lãm, Em Chơi

1--Mùa thu, em có những trò chơi nào?

2--Đèn Trung-thu hình con gì? Hình đồ vật nào?

51. BOYAN PUIH

Mùa Đông

Blan pluh, blan pluh sa, blan pluh dua
jing boyan puih. Boyan puih adai tơ-u,
rơ-ốt rơ-iong. Than koyáo pốt lolar.

Tháng mười, tháng một, tháng chạp là mùa đông.
Mùa đông âm u, rét mướt. Canh cây trơ trụi.

Cim đom măng hruh pơđao.

Chim nằm trong tổ ấm.

Mơnuih mơđang apui.

Người ngồi quanh lửa.

Boyan puih ih nao hrăm hră hơ-ô
ao hơgết lể?

Mùa đông, đi học em mặc áo gì?

IH NGÃ, IH NGUI

1--Tuang ha phun koyáo pốt.

2--Pơhơ-ô ao pơđao kơ pupê.

Em Làm, Em Chơi

1--Vẽ một cây trơ trụi.

2--Mặc áo ấm cho búp bê.

52. BƠYAN PUIH (duai tui)
Mùa Đông (tiếp theo)

Amăng boyan puih ih khăp

tơlơi ngor hơgết lễ?

Về mùa đông em thích
những trò chơi nào?

Khul cĩm por nao lan donung kiãng
wer kơ rơ-ốt.

Cơdõng bõyan puih, ãing ngã
homua yua pơdai hãng kai donao.

IH NGÃ, IH NGUI:

1--Tuang cĩm por.

2--Pơdõp mơnõng amãng kơpot tongan, cơpat
hĩ dua ãẽ tongan lai h anũn pơdao kơ
goyũt:

Ngor sem lãng,
Tongan tlai h, tongan homão.
Ngor sem hơbão.
Tongan homão, tongan tlai h.
Tongan pã homão?
Tongan pã tlai h?

Vài loài chim bay về phương nam để tránh lạnh.

Đầu mùa đông, nhà nông gặt lúa, cày ruộng.

Em Làm, Em Chơi

1--Vẽ vài cánh chim bay.

2--Giấu một vật nhỏ trong một nắm tay, nắm cả

hai tay lại rồi hát để đố các bạn:

Tập tầm vông,
Tay không, tay có.
Tập tầm vó,
Tay có, tay không.
Tay nào có?
Tay nào không?

53. TOL'OI HRAM GLAI

Bing ngã homua rang
hơdrang pơdai, rang rotã
amãng boyan hơgết lễ?

Ih yua dôm gơnam anai
amãng boyan hơgết lễ?

Boyan hơgết homão
dlai-ia anai lễ?

Bài Ôn

Nhà nông phơi lúa, phơi đậu về mùa nào?

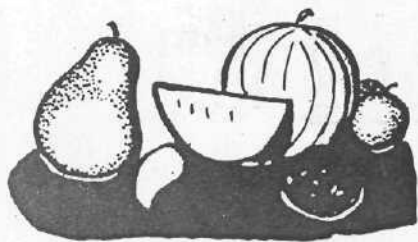
Em dùng những thứ này về mùa nào?

Mùa nào có cảnh này?

Ih pơpơ klang, pơkơdah klir amăng boyan
hơgết lế?

Em thả diều, đã để về mùa nào?

Amăng boyan hơgết ih dui bởng khul boh
anai lế?

Về mùa nào em được ăn những trái này?

Hơmáo dlai ia anai amăng
boyan hơgết lế?

Cảnh này ở vào mùa nào?

KLAH-HO'DRA VI

Chương VI

HƠI MÔNG

Thì Giờ

54. MÔNG (JU')

Hơđôm mông ih nao hrăm hră lể?

Ih, rông hrăm hơđôm mông lể?

Ta lăng mông

kiăng thào jư.

Giờ

Em đi học lúc mấy giờ?

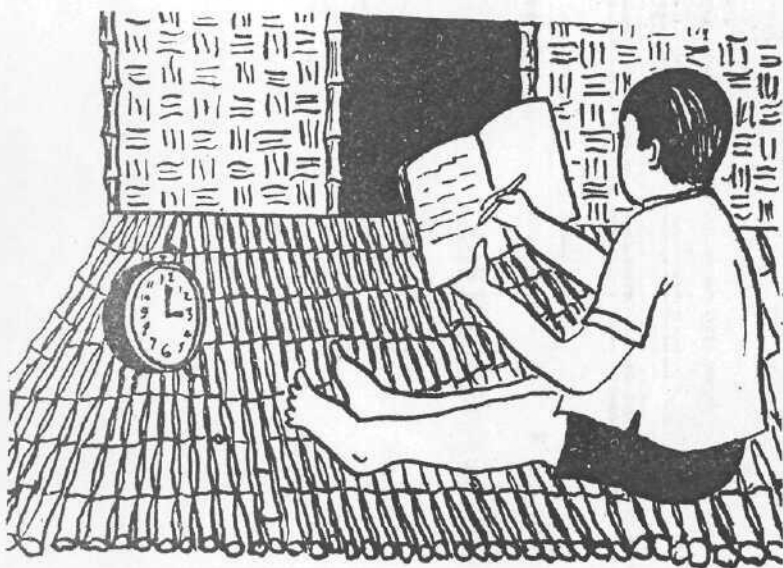
Em tan học lúc mấy giờ?

Ta coi đồng hồ để biết giờ.

IH NGA, IH NGUI

Hrơi tởjuh, ih cih ploh amãng sớp mớ-ar
'net dôm mông:

mớduh pít, hrăm tởloi, huả yang hrơi đống,
huả tằm, nao pít.

Em Làm, Em Chơi

Ngày chủ nhật, em ghi vào sổ tay
những giờ:

thức dậy, học bài, ăn bữa trưa,
ăn bữa chiều, đi ngủ.

55. BOH MÔNG

Đồng-Hồ

Boh riáo boh mông mớni ráo pít.

H'Mi mớduh mớng pít.

Chuông đồng-hồ báo thức reo. Mỷ thức dậy.

Ih lăng mông yôl:

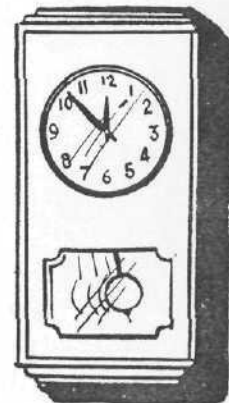
Homâo boh kớđôl dai nao dai rai.

Homâo boh riáo pỏtháo mông.

Em xem đồng-hồ treo:

Có quả lắc đũa đi đũa lại:

có chuông báo giờ.

Amĩ bơi boh mông akã tongan kơ ama.

IH NGA, IH NGUI

Ih jũ hơnr mông sang ih homáo.

Tuang boh mông anũn.

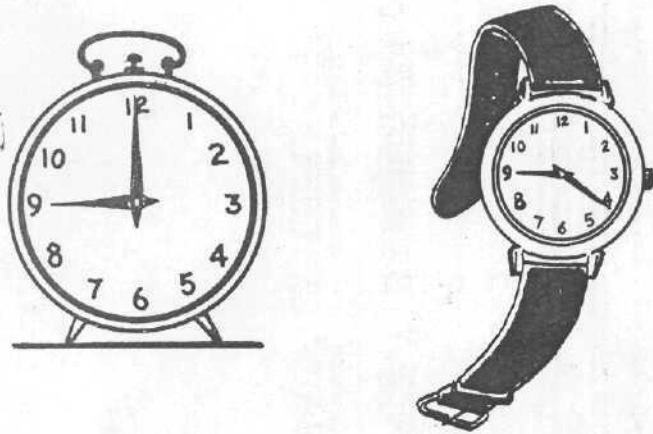
Má đưa đồng-hồ đeo tay cho ba.

Em Làm, Em Chơi

Em kể thú đồng-hồ mà nhà em có.

Vẽ cái đồng-hồ ấy.

56. BỒ MÔNG

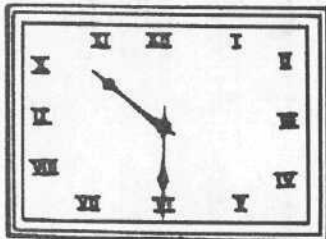
Hang ngỗ (kơdlông) bỗ mông hơmào
hơdôm boh mrô?

Mỗng mrô hơgết truh pơ mrô hơgết lế?

Hang ngỗ bỗ mông hơmào hơdôm arã jơrũm?

Dua arã jơrum đơm-dơ mỗ?

Dua arã jơrũm đar hang ngỗ bỗ mông.

Mặt Đồng-Hồ

Trên mặt đồng-hồ có mấy số?

Từ số nào đến số nào?

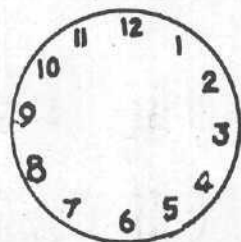
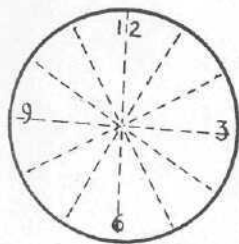
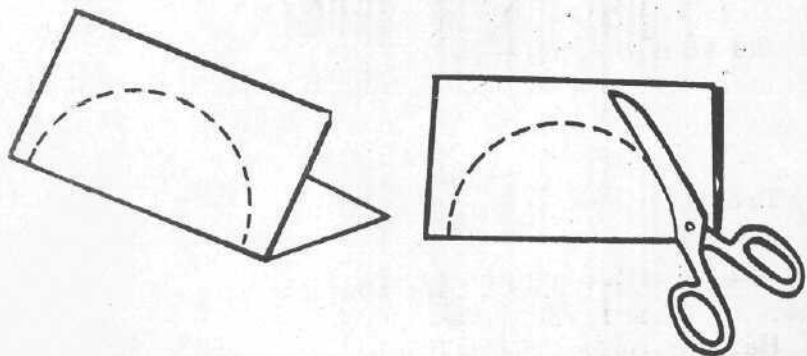
Trên mặt đồng-hồ có mấy kim?

Hai kim có bằng nhau không?

Hai kim quay trên mặt đồng-hồ.

IH ÑGA, IH NGUI

Trổi hla m- ar kang ngã bõ mông homão
guang mrô (đơ bõ mông rão pít).

Em Làm, Em Chơi

Cắt bìa làm mặt đồng-hồ có vòng số

(bằng mặt đồng-hồ báo thức).

57. MÔNG, KHUK

H'Mi lai: "Iông Lê, dua ară jorũm mông dõ
hơnonng ha anong."

---"H'Mi, toguan biă dõng, jorũm dlông
dõng dar."

Jorũm dlông crăo mrô 3, jorũm
ber truh mrô 12 hă ka?

Jorũm dlông crăo mrô 6, jorũm ber truh mrô
1 hă ka?

Jorũm bõi dar tañ?
Jorũm bõi dar kaih lăi?

Giờ, Phút

Mỹ nói: "Kìa anh Lê, hai kim đồng-hồ đứng
yên một chỗ."

"Mỹ đợi một chút, kim dài sắp quay."

Kim dài chỉ số 3,
kim ngắn đã tới số 1 chưa?

Kim dài chỉ số 6, kim ngắn đã tới số 1 chưa?

Kim nào quay nhanh?

Kim nào quay chậm?

Jorũm dlông duaĩ glai
truh mrô 12,

homáo dar djöpp laiħ ha dar.

Jorũm ber cráo mrô 1 jing 1 mông.
Jorũm dlông cráo khuk.
Jorũm ber cráo mông.

IH NGA, IH NGUI

Abih anih popha dua hiáp A hăng B.

<u>Hiáp A hô:</u>	<u>Hiáp B hô tui</u>
---"Jorũm dlông". .	"khuk"
---"Jorũm ber" . .	"mông"
---"Mông".	"jorũm ber"
---"Khuk".	"jorũm dlông"

Kim dài trở về tới số 12,
đã quay đủ một vòng.

Kim ngắn chỉ số 1, là 1 giờ.

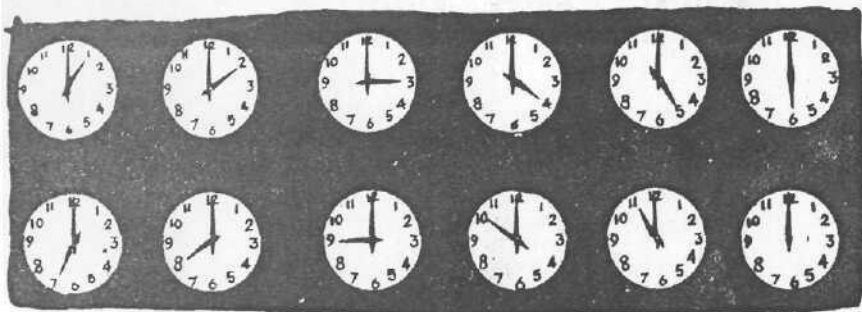
Kim dài chỉ phút.

Kim ngắn chỉ giờ.

Em Làm, Em Chơi

Cả lớp chia làm hai bè A và B.

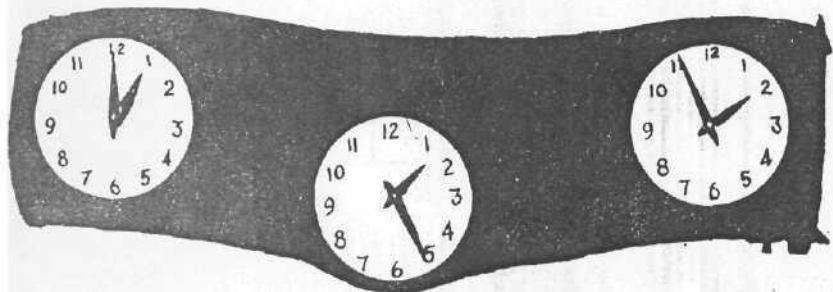
<u>Bè A hô:</u>	<u>Bè B hô theo</u>
--"Kim dài"	"phút"
--"Kim ngắn"	"giờ"
--"Giờ"	"kim ngắn"
--"Phút"	"kim dài"

58. LANG MÔNG

Jorũm ber crão tống-yõng (krah) mrô 1,
jing djõ crep hodôm mông lẽ?

Jorũm ber crão tống-yõng (krah) mrô 2,
jing djõ crep hodôm mông lẽ?

Jorũm ber crão djõ crep 1 mông.

Jorũm ber crão gao 1 mông.

Jorũm crão biã truh 2 mông.

Xem Giờ

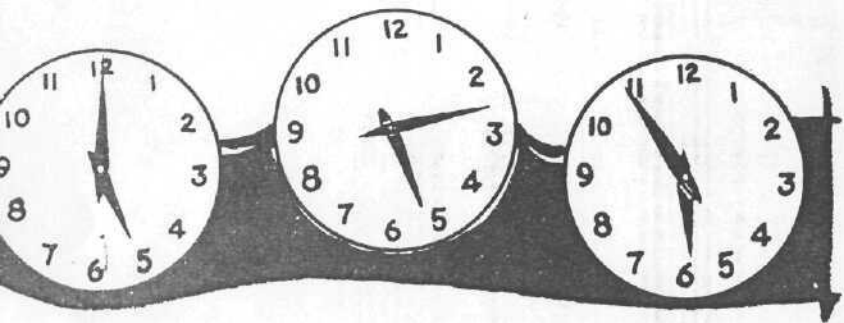
Kim giờ chỉ chính giữa số 1,
là vừa đúng mấy giờ?

Kim giờ chỉ chính giữa số 2,
là vừa đúng mấy giờ?

Kim giờ chỉ vừa đúng 1 giờ.

Kim giờ chỉ quá 1 giờ.

Kim giờ chỉ gần tới 2 giờ.

Jorũm ber crão brô crep hơdôm mông lẽ?

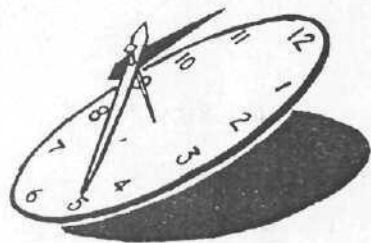
Jorũm ber crão gao hơdôm mông lẽ?

Jorũm ber crão biã truh hơdôm mông lẽ?

IH NGÃ, IH NGUI

Yua bõ boh mông ngã tal hlào homáo
guang 12 mrô. Ngã thim jorũm mrô
hãng hla m-ar khang lai h anũn yua
jorũm tlaõ kơđip jorũm mông mũt
amãng krah anũn.

Cokut rơđũ jorũm 'nũhueng gah tlôn bõ mông.

Kim giờ chỉ vừa đúng mấy giờ?

Kim giờ chỉ quá mấy giờ?

Kim giờ chỉ gần tới mấy giờ?

Em Làm, Em Chơi

Dùng mặt đồng-hồ đã làm kỳ trước có vòng 12 số.

Làm thêm kim giờ bằng bìa cứng rồi dùng kim
ghim đính kim giờ vào giữa mặt ấy. Bẻ đầu kim
nhọn đằng sau mặt đồng-hồ xuống.

59. LANG MÔNG, KHUK

Sang anõ H'Mi cõdõng huã asoi.

Boh mông crão crep 12 mông.

Ih ðuh jorũm ber hãng jorũm dlõng crão mrõ
hõgõt lẽ?

Jai 12 mông 5 khuk, jorũm dlõng crão mrõ
hõgõt lẽ?

Xem Giõ, Phút

Gia-đinh Mỹ bắt đầu ăn cơm.

Đồng-hồ chỉ đúng 12 giờ.

Em thấy kim giờ và kim phút chỉ số nào?

Lúc 12 giờ 5 phút, kim phút chỉ số nào?

Giống huả asoi, H'Mi lăng mông.
Jorũm dlông dar lai h mông mrô 12 truh
mrô 6. Jorũm dlông homáo ha mokrah dar.
Ci anũn jing 12 mông 30 khuk.

Hang ngõ (kõdlông) bõ mông jorũm
dlông dar glai truh mrô 12.

Jorũm dlông homáo dar ha har,
jing 60 khuk. Boh mông cráo 1 mông.

IH NGÃ, IH NGUI

Yua bõ boh mông ngã hláo anũn.
Põdar dua arã jorũm mông hãng khuk.
bơoi cráo: 12 mông, 12 mông 5 khuk,
12 mông 10 khuk, 12 mông 15 khuk,
12 mông 30 khuk, 1 mông 30 khuk,
1 mông 35 khuk, 1 mông 40 khuk,
1 mông 45 khuk, 1 mông 50 khuk,
1 mông 55 khuk; 2 mông, 2 mông 10 khuk,
2 mông 25 khuk, 2 mông 45 khuk.

Khi ăn cơm xong, Mĩ xem đồng-hồ.

Kim phút đã xoay từ số 12 đến số 6.

Kim phút đã xoay được nửa vòng.

Lúc đó là 12 giờ 30 phút.

Trên mặt đồng-hồ kim phút đã trở về số 12.

Kim phút xoay được một vòng, tức là 60 phút.

Đồng-hồ chỉ 1 giờ.

Em Làm, Em Chơi

Dùng mặt đồng-hồ đã làm trước. Xoay 2 kim
giờ và phút cho chỉ: 12 giờ, 12 giờ 5 phút, 12
giờ 10 phút, 12 giờ 15 phút, 12 giờ 30 phút, 1 giờ
30 phút, 1 giờ 35 phút, 1 giờ 40 phút, 1 giờ 45
phút, 1 giờ 50 phút, 1 giờ 55 phút; 2 giờ, 2 giờ
10 phút, 2 giờ 25 phút, 2 giờ 45 phút.

60. KOTAR MÔNG

H'Mi iáo ama ñu: "Mông dõ yoh ama ah!"

Hang ngõ mông jorũm ber dõ bõi mrô hõdõm lã?

Jorũm dlõng dõ bõi hõdõm lã?

Lên Dây Đồng-Hồ

Mỹ gọi ba: "Đồng-hồ đứng rồi, ba đi!"

Trên mặt đồng-hồ, kim ngắn đứng ở số mấy?

Kim dài đứng ở số mấy?

Kiăng kơ mông đũa dõng,
Ơi Tư ngã hõgết lã?

Ơi Tư pơdar jorũm dlõng
kiăng mã glaỉ mông.

Ơi Tư pơdar hõdõm dar
mông mợcráo 12 mông lã?

Jorũm hõgết tũ kơ dar tui lã?

Ih bũh jorũm dlõng cráo mrô hõdõm lã?

Jorũm ber cráo mrô hõdõm lã?

Muốn cho đồng-hồ lại chạy, Ông Tư làm gì?
Ông Tư quay kim dài để lấy lại giờ.

Ông quay kim mấy vòng thì đồng-hồ chỉ
12 giờ?

Kim nào tự nhiên xoay theo?

Em thấy kim dài chỉ số mấy?

Kim ngắn chỉ số mấy?

H'Mi ur rai:---"Mông đũa yoh!"

Ơi Tư tũa:---"Hoyũm anã thảo lẽ?

---"Káo hơũ đũa tik-tak, hăng bũh kớđol
đai nao dai rai."

IH NGA, IH NGUI

Ih mã bõ mông tal hlão.

Mông anai dõ crep 9 mông.

Ih lãng mông djõ crep 12 mông.

Ih ngã mã, wet tomã gah tlõn mông,

đũa tui đũa tik-tak,

kotã jorũm đlõng bớĩ mông crão

crep 12 mông.

Mỹ reo lên: "Đồng-hồ chạy rồi!"

Ông Tư hỏi: "Sao con biết?"

--"Con nghe tiếng tích tắc, lại thấy quả lắc
đưa đi đưa lại."

Em Làm, Em Chơi:

Em lấy mặt đồng-hồ làm kỳ trước.

Đồng-hồ này đúng lúc 9 giờ.

Em coi đồng-hồ treo thấy 12 giờ.

Em giả bộ vặn khóa phía sau đồng-hồ, bắt
chước tiếng tích tắc, quay kim phút cho
đồng-hồ chỉ đúng 12 giờ.

61. POK LƠ

Lê phrâu hek hĩa lơ
hơi tởjuh.

Mơ-ar lơ hơi tởjuh in
amãng mơ-ar bônga.

Mơ-ar lơ hơi đuc in
amãng mơ-ar kỗ.

Bốc Lịch

Lê vừa bóc tờ lịch ngày chủ-nhật.

Tờ lịch ngày chủ-nhật in trên giấy màu.

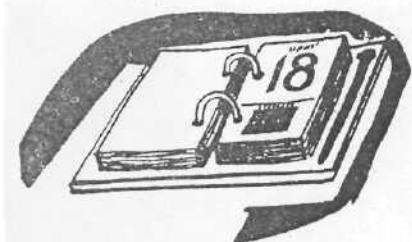
Tờ lịch ngày thường in trên giấy trắng.

...lăi: H'Mi hodor hõ,
 ...bih ha hroi hek hĩ
 ...a pők hla lơ."

...bih hroi anai, ih hek hla
 ...ơ hodor lể?

...bih hroi-kom, tøjuh hroi, ih pők
 ...odôm pők hla lơ lể?

Ama hơmào ha sỡp lơ
 ...pioh hang ngỗ grê.
 Rĩm hroi ama hruk
 ...ha pők.

H NGÀY, IH NGUI

...ap pơbut bing hla lơ pơduai,
 ...hõng hroi sa truh hroi tøjuh hõ.

HAI 6 TH. TAM 5	THỨ BA 17 TH. TAM 16	THỨ TƯ 18 TH. TAM 17	THỨ NĂM 19 TH. TAM 18	THỨ SÁU 20 TH. TAM 19	THỨ BẢY 21 TH. TAM 20	CHỦA NHẬT 22 TH. TAM 21
---------------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---

Lê nói: "Mỹ nhớ nhé,
 hết một ngày,
 bóc đi một tờ lịch."

Hết ngày hôm nay,
 em bóc tờ lịch ngày thứ mấy?
 Hết một tuần-lẽ bảy ngày,
 em bóc mấy tờ lịch?

Ba có tập lịch ngày
 đặt trên bàn.

Mỗi ngày ba gỡ một tờ.

Em Làm, Em Chơi

Thu góp những tờ lịch liền nhau,
 từ thứ hai đến chủ-nhật.

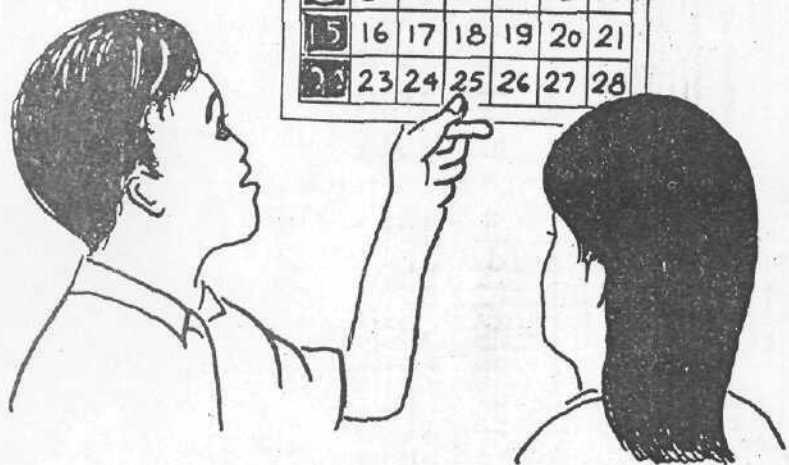
62. HLA BLAN

Rim kơ hla blan cih
mrô hơi amăng ha
blan.

Mrô in hăng bônga
crâu hơi tởjuh,
bôdah hơi pih-bơi.

THÁNG HAI

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

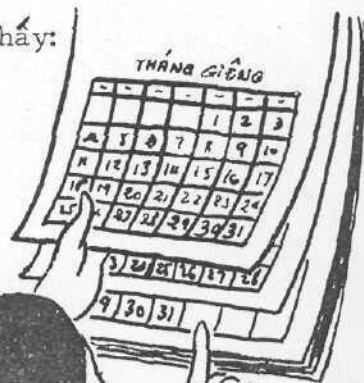

Tờ Lịch Tháng

Mỗi tờ lịch tháng ghi số ngày trong một tháng.
Số in màu chỉ ngày chủ-nhật, hoặc ngày lễ.

H'Mi hluk ep sớp lơ blan. H'Mi ðuh
---blan sa homáo 31 hơi,
---blan dua homáo 28 hơi,
---blan tláo homáo 31 hơi.
---blan pã homáo 30 hơi.

Mỹ dỏ tập lịch tháng. Mỹ thấy:
--tháng giêng có 31 ngày,
--tháng hai có 28 ngày,
--tháng ba có 31 ngày,
--tháng tư có 30 ngày.

Sõp lơ blan homáo 12 pők, djợp ha thũn.
Ha thũn homáo hơdôm blan lễ?

IH NGÃ, IH NGUI

Ngã tui hla yôl, reh jơlan mrô hơi blan
sa. Pik bônga mrô cráo dôm hơi tợjuh
hãng hơi pich-bơi.

CHUANHAT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BAY
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Tập lịch tháng có 12 tờ, đủ cho một năm.

Một năm có mấy tháng?

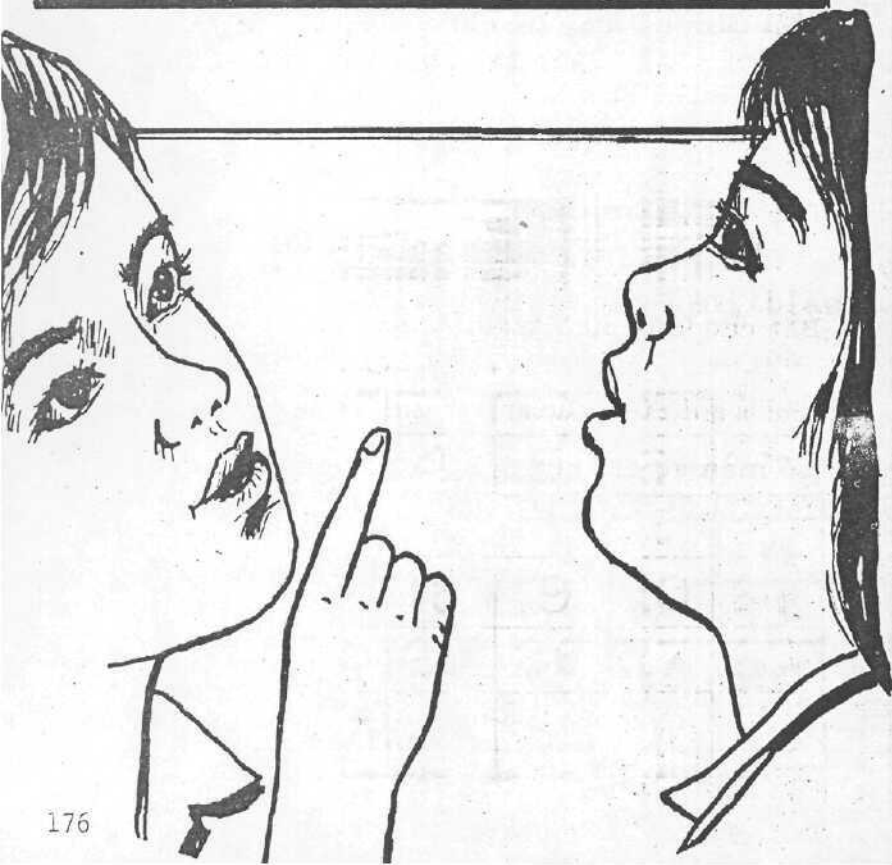
Em Làm, Em Chơi

Bắt chước tờ lịch treo, kẻ bảng số ngày
tháng giêng.

Tô màu số chỉ những ngày chủ-nhật và ngày lễ.

THÁNG - HAI

CHỦA NHẬT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BẢY
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

63. LẶNG LỜ

--"Iông Lê hơi, hơi anai jing hơi hơdôm woi?"

--"H'Mi, lăng hla lơ hơi thảo yoh: mrô prông cráo hơi."

Coi Lịch

--"Anh Lê ơi, hôm nay là ngày mấy nhỉ?"

--"Mỹ coi tờ lịch ngày thì biết: số lớn chỉ ngày."

THÁNG - HAI

CHUẢ NHẬT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BẢY
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

---"H'Mi, lăng boh-pia in hơi ngỗ mrô.

Hơi anai jing hơi hơdôm woi?"

---"Anai jing hla lơ blan, H'Mi, dlăng
blan anai jing blan hơdôm lă?"

---"H'Mi, lăng bing mrô crăo hơi amăng
blan."

---"Kiăng thăo hơi hơgết amăng
hơi-kom, ih dlăng glông boh-pia popă lă?"

Sộp lơ blan hơmăo hơdôm pốk lă?

Ha thũn hơmăo hơdôm blan lă?

Ha thũn hơmăo bing blan hơgết lă?

IH NGA, IH NGUI

Lăng sộp lơ blan lai h anũn cih amăng sộp
rĩm blan hơmăo hơdôm hơoi.

--"Mỹ đọc hàng chữ in dưới số. Hôm nay là thứ
mấy nhỉ?"

--"Đây là tờ lịch tháng, Mỹ coi tháng này là
tháng mấy?"

--"Mỹ đọc những số chỉ ngày trong tháng."

--"Muốn biết ngày thứ mấy trong tuần, em coi
hàng chữ nào?"

Tập lịch tháng có bao nhiêu tờ?

Một năm có bao nhiêu tháng?

Một năm có những tháng nào?

Em Lám, Em Chơi:

Coi tập lịch tháng và ghi vào tập mỗi tháng
có bao nhiêu ngày.

H'Mi dlăng boh mông
kiăng thăo hơgết lă?

Mỹ coi đòng-hồ để biết gì?

Boh riăo boh mông mŏni yua
pioh hơgết lă?

Chuông đòng-hồ báo thức reo để làm gì?

Trên mặt đòng-hồ có mấy kim?

Kim nào chỉ phút? Kim nào chỉ giờ?

Đòng-hồ này chỉ mấy giờ?

Hang ngŏ bŏ boh mông hơmăo
hơdôm bŏ jŏrum lă?

Jŏrŭm hơgết crăo mông lă?

H' Mi glăk ngă hơgết lễ?
 Hang ngỗ hla lơ homáo cráo hơgết lễ?
 Hla lơ bonga cráo hơgết lễ?

Mỹ đang làm gì?
 Trên tờ lịch có số chỉ gì?
 Tờ lịch màu chỉ ngày nào?

Anai jing hla lơ blang hơdôm lễ?
 Homáo hơdôm mrô cráo hơi lễ?
 Blan tlăo homáo hơdôm hơi lễ?
 Bing mrô in bonga cráo bing hơi hơgết lễ?
 Sờp lơ blan homáo hơdôm pők lễ?
 Ha thũn homáo hơdôm blan lễ?

THÁNG BA

CHỦNHẬT	THỨ HAI	THỨ BA	THỨ TƯ	THỨ NĂM	THỨ SÁU	THỨ BẢY
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Đây là tờ lịch tháng mấy?
 Có mấy số chỉ ngày?
 Tháng ba có bao nhiêu ngày?
 Những số in màu chỉ những ngày nào?
 Tập lịch tháng có mấy tờ?
 Một năm có mấy tháng?